

Ujút

Zsidó kritikai és irodalmi szemle

Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

1932. november hó

Tartalom :

Markovits Rodion :

Majsi

Csermely Gyula :

**Az Istenszerető
Jánkele**

Márkusné Beer Erzsébet :

Gyurika sir . . .

Márkus Aladár :

Spitzer bácsi . . .

és számos érdekes cikk

Jövő számunk érdekes cikkei:

**A magyar országos elnök-
választás objektív
megvilágításban**

**Sub auspiciis rabbinatus
avatóünnepély a Rabbi-
szemináriumban**

Dr. Róth Dezsőné

az erdélyi Wizo országos elnöknője és a
világexecutive tagja

Zsidó ügy

Irta: Vörösmarty Mihály

Pest, május 13, 1848.

Nem lehet keserűbb gúny a hirdetett egyenlőség és testvériség ellen, mint azon gyűlölet és düh, mely a zsidó nép ellen világszerte s talán legvadabbul honunkban nyilatkozik. A szabadság első tiszta napjai után, melyekben az emberi érzelem legnemesebb gyöngyei pezsgettek fel, mozgásba jött a salak, hogy álköveteléseivel a jogok eszméjének napvilágát homályba borítsa. Miután a szabadság bátran fellépett elidegeníthetetlen jogaiért, nem akart hátramaradni a féktelenség is s házbérelengedést, földfelosztást követelt s a kérelem békés eljárását sokan azzal gyalázták meg, hogy az egyenlőség nevében legelőször is a zsidókat döngetni s fosztogatni kezdték.

A bujtogatók kész anyagot találtak az általános ellenszenvben s a városi népesség egy részének a zsidók iránti gyűlöletben. Maga a hatalom, nagyobb teendői lévén, kényszerült egyidőre hódolni a gyűlöletnek s a mindenben szabadelvű országgyűlés, bekövetkezendő zavaroktól félve, bizonytalan kézzel tette meg e tárgyban intézkedéseit.

...Ha meggondoljuk, mi keserű vádak ezek egyes zsidókra nézve, kik magokat kizárásuk és saját fajuk zárkózottsága dacára értelmi és érzelmi tekintetben a társaság legnemesebbjei közé felküzdötték, kik magasban állanak észben és erényben, mint igen sok azok közül, kik rájuk megvetéssel és gyűlölettel néz, — nem a legnagyobb méltatlanság-e ez?

Nyolcvanöt éve, hogy Vörösmarty Mihály e cikket írta.

Mit írna a koszorús költő a fajelmélet és a numerus clausus korában arról a méltánytalanságokról, amelyekben a zsidóság ma részesül?!...

Sakk az egyetlen játék, amelyben csak a tudás jut befolyásolhatlanul érvényhez. A zsidók a sakkjátékban is elvitázhatatlanul első helyet vívtak ki maguknak a világ valamennyi népei között. A világbajnokság évtizedeken keresztül zsidó sakkmestereknek jutott.

A Pesti Izr. Hitközség és a Spionier...

Similis simili gaudet...

Kiss Arnold dr., a budai hitközség ékesszavú vezető főabbija, a magyar literatura büszkesége, egy nagy színésznőről életrajzot írt.

A színes életrajzból kis részletet közlünk, amely a pesti felekezeti közélet egyik vámszedőjéről rántja le a leplet.

Máskor meg némi panasza is voltak Hirschkopf bácsinak. Túlnagy a népszerűsége. Idegen emberek szólítják meg, a lakásukba riporterek járnak. Tegnap is ott járt nála a „felekezeti élet spionirja” — „a tömpeorrú, ravasz-pillongású redakteur”, így mutatta be magát: „ich bin der jüdischen Journalismus Pionier”, s öt pengőért közölni akarta a híres művésznoédesapjának arcképét és életrajzát.

Hirschkopf bácsi sehogy sem tudta magát megértetni a fűszerkesztő úrral, mivel az csak valamiféle, zagyva csajvadék nyelven tudott beszélni s a magyar nyelvből csak a számjegyeket ismerte.

Hirschkopf bácsi végre is haragosan rá-mordult:

— Ich habe mit einem Spionier nichts zu tun.

A „fűszerkesztőt” ugyan nem nevezi meg a főpap, de a néhány odavetett mondat olyan éles és hűséges portrét ad róla, hogy mindenki ráismer a

Pesti Izr. Hitközség által szubvencionált Pintér Miksára, az Országos Egyetértés hirhedt szerkesztőjére.

A budai hitközséget nem csak a Duna, hanem erkölcsi felfogása is választja el a pesti izr. hitközségtől.

A budai hitközségnek nincsen oka, hogy még sajtóbetyárokat, irodalmi szélhámosokat és visszaeső, megrögzött plágizátorokat anyagilag támogasson...

Az Új Út vándordija

November 23-án mutatkozott be először az idei szezonban az 1932 október havában megalakult *Hazamir* temesvári zsidó dalárda a *Zsidó Nemzeti Szövetség* és a *Wizó*-együttes kulturestjén.

A kitűnő kórus nagy sikerrel adta elő *Lewandowszky*: Ma tóvú-ját és palesztinai népdalokat, amelyeket a hallgatóság frenetikus tapssal honorált.

A *Hazamir* elnöke *Nyiri* Jenő, a temesvári hitk. elnöke, alelnöke *Reichenbach* József, aki ezüstveretű vezénylő pálcát ajándékozott a dalárdának.

Különös elismerést érdemel *Fischer* Samu karnagy, aki rövid idő alatt művészi nivóra fejlesztette fel az énekkart.

Erdélyben három *Hazamir* férfi kórus van: Timisoarán, Lugoj és Clujon.

Márkus Aladár, az *Új Ut* főszerkesztője gyönyörű vándordíjat állított fel, amely a zsidó dalárdák minden évben rendezendő egymásközötti verseny győztesének birtokába kerül.

Főszerkesztőnk, aki maga is nagyon muzsikális, a vándordíjat a temesvári „*Hazamir*”-nak nyújtotta át.

Az Új Ut sikere

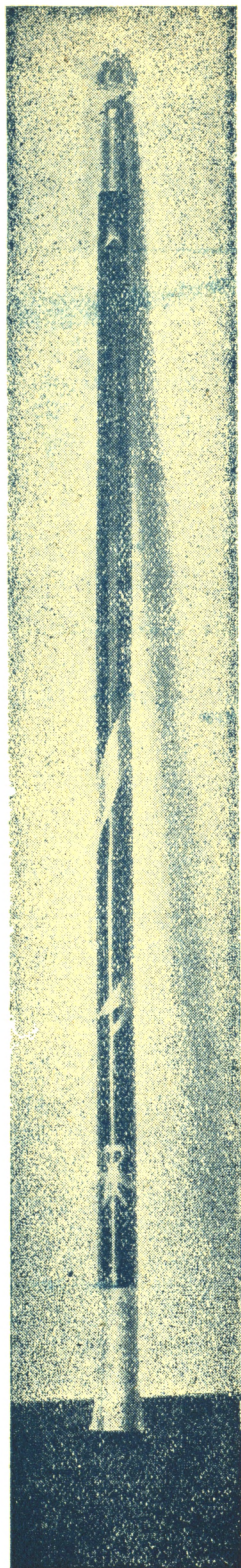
Stern Samu, udvari tanácsos, a Pesti Izr. Hitközség elnökének, aki bár megalkuvatlan eréllyel nyúlt a pesti hitközségi élet dzsungeljébe, még mindig nem sikerült a régi bűnös rendszerből visszamaradt nepotizmust teljesen kiirtani.

Az októberi számunkban ugyanis súlyosan kifogásoltuk, hogy a legnagyobb titokban ismét pályázat kiírása nélkül, atyafisági alapon orthodox rabbit neveztek ki a neolog temetőbe.

E kinos feltűnéstkeltő leleplezésünk alapján *Fischer* Gyula dr. a Rabbi-szeminárium nagytudásu rektora vétót emelt a hitközség elnökénél.

Stern Samu udvari tanácsos, akinek a kinevezés körülményeiről előzőleg tudomása nem volt, kijelentette, hogy hasonló eset a jövőben előfordulni nem fog.

Vederemo!...

AZ ÚJ UT VÁNDORDIJA.

Makótól-Jeruzsálemig

A magyar zsidóság Stern Samu udvari tanácsost választotta meg az Országos Iroda elnökéül.

Kíváncsiak vagyunk: a magyar zsidóság borus egén megjelent Stern elég fényt tud-e árasztani, hogy a *numerus clausus* elhomályosítsa...

*

Az Egyenlőség állandóan arról számol be, hogy a szomszéd országokban ijesztő módon terjed az antiszemizmus és ütik a zsidót.

Csudálatos: *külföldön ütik a zsidót és belföldön csattannak el a pofonok...*

Seperjen mindenki a saját portája előtt...

*

Newyork államban zsidót neveztek ki kormányzóul.

A magyar zsidóság szerényebb és már azzal is megelégedne, ha a *kormány zsidót* — *hivatalszolgául* nevezne ki...

*

Haman egykor ki akarta irtani a zsidókat.

Hóman, a magyar kultuszminiszter még pofozni sem engedi a zsidókat.

Direkt élvezet és szerencse Magyarországon zsidónak születni...

Névai Lajos munkatársunk premiére-útja Szlovákiában

Mosolytól sugárzó arccal lépett be Névai Lajos főszerkesztőnk dolgozó szobájába.

— Főszerkesztő úr!... — szól lelkenedezve Névai... — nagyon boldog vagyok, hogy megismerhettem a szlovák öntudatos és önérzetes zsidóságot, amely szívesen foglalkozik zsidó közügyekkel, szereti a zsidó irodalmat, művészetet és mindazt, ami zsidó produktum értékel és a súlyos gazdasági viszonyok dacára támogat.

A zsidó összetartás ott nem üres frázis...

Ben brit, Wizo, Somér, sport és

Bécsben megalakult „*Halcoach*” címen az első zsidó erőcsapat.

Célja: az antiszemita ellen ökölrel védekezni.

Vendégszereplésük sok helyütt kíváncsún néztek...

*

Csernovitzban Mayer Ebnerrel, a cionista vezénnyel neveztek el egy utcát..

Mit szól ehhez Szabolcsi Lajos?

*

Miss Lili H. Montagu és Margarete Goldstein asszony a liberális zsidóság világszövetségének kiküldetésében Budapestre érkeztek, hogy reformmozgalmuknak itt is teret nyerjenek.

A Pesti Izr. Hitközség vezetősége megjelenésük ellen tiltakozott.

Budapesten majdnem minden zsinagógában orgona szó mellett a nők a férfiakkal együtt egy padban ájtatoskodnak. Pénteken és kol nidré estén autón érkeznek és távoznak az előljárók stb. stb.

Nálunk —hála a Mindenhatónak és a zsidó vezető egyéniségeknek — reformokra már nincs szükség...

egyéb zsidó egyesületek még a legkisebb helységben is képviselve vannak.

Presovban megtekintettem a zsidó múzeumot, amelyet a zsidó áldozatkészség tart fenn és fejleszt.

Presovban éppen heves választási harc tombolt.

Milyen más ott a választási küzdelem, mint nálunk!...

Ott nem a személyi érvényesülés, hanem a zsidóság jövője érdekében folytatott eszmei harc a mozgató erő!

Szombat délután bár micvá ünnepély volt Spira Gyula dr. előkelő ügyvéd házában.

Örömmel tapasztaltam, hogy Szlovákiában még a gyermek is tudja, *Isráel él és a felavató ünnepély nem csupán formalitás...*

Az erdélyi zsidóság új útja...

Az összeomlás után az utódállamok közül elsőnek az erdélyi zsidóság talált önmagára, tudatára jutván annak, hogy senki másra nem számíthat — *mint önmagára*, mert jövőjének egyedüli biztosítója: *önereje*.

A világháború forgataga Erdélybe sodorta dr. *Marmorek* világhírű orvosprofesszort, a zsidó nemzeti eszmének lelkes képviselőjét, aki előkészítette és megszervezte a talajt, hogy az öntudatos erdélyi zsidóság zászlót bonthasson.

Vermes Ernő összehívta a Bánát és Erdély zsidóságát és a siker teljes jegyében megalapította a *Zsidó Nemzeti Szövetséget*, amely 15 éves fennállása óta, ha azt a zsidóság érdeke megkövetelte, tökéletesen *megfelelt hivatásának*.

A palesztina-mozgalom megszervezése, a „Kerem Kajemeth” és „Kerem Hajeszod” alapok akcióinak lefolytatása, a zsidó iskolák, lyceumok létesítése, a héber nyelvnek szóban és dalban való életrekelése

Vermes Ernő, dr. Fischer Tivadar és dr. Fischer József ernyedetlen és fáradhatatlan munkájának eredménye.

A politikai zsidópárt, amely a legutóbbi országgyűlési képviselő választ-

VERMES ERNŐ

tások alkalmával dr. *Fischer Józsefet*, *Marton Ernőt*, az „Uj Kelet” főszerkesztőjét, dr. *Mayer Ebnert*, a csernovitzi zsidóság vezérét, *Misu Weissmant* és *Landaut* juttatta a parlamentbe, egységes táborba tömörítette Románia zsidóságát, igazolta annak az útnak helyességét, amelyen az erdélyi zsidóság 15 év előtt megindult.

E politikai pártnak a Bánátban legnépszerűbb vezére dr. *Ligeti Sámuel*, temesvári ügyvéd, lángelkű szónok, aki dr. *Nóbel Sándor* és dr. *Weisz Artur*tal karöltve végezte a szervezési munkát, amelynek gyönyörű eredménye az a

70.000 zsidó szavazat, amelyet a Zsidó Politikai párt a legutóbbi választáson produkált.

A férfiak munkáját méltó módon egészíti ki az Erdélyben alig néhány éve működő „Wizo” szervezet, amelynek országos elnöknője dr. *Róth Dezsőné*, aki bámulatraméltó kitartással, rajongó szeretettel hinti el a zsidó népi egységet a zsidó nők szívébe.

Az erdélyi zsidó nők mozgalmában *Reiter Lunka*, a Wizo országos titkára a legkiemelkedőbb egyéniség, aki a

REITER LUNKA

Dr. WEISZ ARTUR

szervezés nehéz munkájában határt nem ismer. Az ország minden részében agitál, felolvasásokat tart, szaval, olyan készséggel és főleg eredménnyel,

Dr. LIGETI SÁMUEL

nyel, hogy mindenkiből a legnagyobb elismerést váltja ki.

Az erdélyi zsidóság útja kétségen kívül *felfelé vezet*, az egyetemes zsidóság szebb és jobb jövője felé...

Az Új Út üdvözlése

Napról-napra érkeznek m. t. olvasóinktól elismerő és üdvözlő levelek.

Ismételten meghatottan mondunk köszönetet a lelkesítő biztatásokért.

Az újabban beérkezett írásokból helyszüke miatt csak kis izelítőt adunk:

Mélyen tisztelt Főszerkesztő úr!

... türelmetlenül várom az „Új Út”-at, amelynek minden egyes számát szívemhez ölelem, mint az anya rég nem látott gyermekét.

Gyönyörűséggel olvasom kitűnő belletrisztikáját és főleg bátor publicistikai cikkeit.

Kérem Főszerkesztő úr, haladjon tovább a megindult úton és kívánnom, hogy magasztos célját siker koronázza.

*Igaz nagyrabecsüléssel,
tiszteelő híve*

Otto Horn, Presov.

A ragaszkodásnak ez a spontán megnyilatkozása felette jól esik és fokozza munkakedvünket.

Csak egy kis helyet kérek.

Következő megható levelet kaptuk:

Über sabbesz Érsekújvárott voltam és meghallgattam a zsidó elemiiskolások istentiszteletét.

A pöttöm kis gyerekek értik a héber szót és tudják, hogy mit imádkoznak...

Örömkönnék tódultak szemeimbe...

Mindez Róth iskolai igazgató és Krausz tanító urak érdeme.

Csak egy kis helyet kérek, hogy elismerésemet fejezhessem ki.

Vajha sok követője akadna ennek a két öntudatos tanítónak, akkor nem kellene aggodalmaskodni a zsidó jövőért...

Zsidó szeretettel köszönti Főszerkesztő urat,

mély tisztelettel
REISZMANN ALAJOS.
Dekenes.

A Hazamir temesvári zsidó dalárda.

Középen Nyiri Jenő elnök, mögötte (a harmadik sorban) Reichenbach József alelnök, mellette Fischer Samu karnagy.

Zsidó komponisták

Az ének, a dal, legősibb megnyilatkozása az emberi kedélynek. Már a legprimitívebb ember is baját, bűjét, örömét, dalban szokta kifejezésre juttatni.

A legrégebbi művészet a zene, legelső *tudatos* művelője a zsidó nép volt, amely tudvalevően még a vallásos szertartásaiban is Isten dicséretét megkomponált dalban fejezte ki. A zenetörténelem már *Dávid* királyról, mint kiváló dalnok és zenésről emlékezik meg, akinek gyönyörű zsoltárait a keresztény liturgia is átvette, aminthogy a római Egyház zenéje (gregorián ének) is származásra nézve szíriai-görög, *főleg zsidó* és részben byzanci forrásból ered.

Mégis akadtak a multban és akadnak ma is olyanok, akik kétségbe vonják a zsidók zeneművészeti érzékét, alkotóképességüket, sőt letagadják még azt is, hogy e népnek egyáltalán lenne valamelyes érdeme a zenealkotások fejlődésében.

A közelmúlt hetekben a „*Völkischer Beobachter*” hasábjain *Prof. Dr. Reichwein* élesen támadta a „zsidó zenét”, amely „*meghamisítja a német zeneirodalmat*”.

Ezek a tényeknek ellentmondó vélemények bántók, fájdalmasak, de a zenetörténelemnek azon lapjait, amelyeken a zsidó melódiák lángelméjű halhatatlanjainak nevei vannak megörökítve, meghamisítani nem tudják.

Jacopo Sandecondo: Olaszország legzseniálisabb zsidó vallású dalköltője volt a renaissance idejében. Olyan közkedveltségnek örvendett, hogy *Raffael* barátjául fogadta és lefestette.

A zsidó *Giovan Maria* olasz dalköltő *X. Leó* pápának kedvence volt. A nagy zeneművészt sok kitüntetésen kívül a római grófi címmel tüntették ki és megkapta *Vervechicim* városát.

Jaques Halévy: az újabkori zsidó zenének, lángelméjű interpretálója. *Halévy*, messze túlszárnyalta az említett két zeneköltő lokális jelen-

tőségét. A „Zsidónő” című opera buja szépségű zenéjét az egész művelt világ csodálja. Rég feledésbe mentek majd a zsidó zsenialitást becsmérő „esztétikusok” profanizáló írásai, amikor a Kelet sejtelmes romantikáját reveláló nagyszabású alkotás még teljes üdeségében élni fog.

„A próféta”, „Hugenották”, „Ördög Róbert” és az „Afrikai nő” című örökszép operák Giacomo Meyerbeer lelkében születtek. Valamennyi izzik a zsidó melódiáktól. Zsidósága miatt állandóan üldözték Meyerbeert aki azonban rendíthetetlenül megmaradt ősi hiténél. A nagy alkotónak hatalmas tudásával szemben elnémul minden mesterséges ócsárlás. Amikor ellenfelei a „Hugenották” című operájának fényes sikerét semmi módon lekicsinyíteni nem tudták, hogy a szerzőt ellenszenvenessé tegyék, ezt az adomát terjesztették róla: Ime egy alkotás, amelyben a katolikusok ölik a protestánsokat és zsidó írta hozzá a zenét... Mégis, amikor Meyerbeer meghalt, a „Vossische Zeitung” a többi között ezt írta róla... „Vele meghalt a jelen század legnagyobb drámai komponistája...”

George Bizet: (igazi neve Alexander Cézár Leopold) világhírű „Carmen” és „Gyöngyhalászok” című operáiban a leghitelesebb bizonyítékát adta a zsidó zenei tudásnak. Bizet-nek a legtragikusabb sors jutott osztályrészül: miután feleségül vette Jaques Halévy gyönyörű leányát, Geneviét, akivel boldog házasságot élt, egészen fiatal, alig harminchat éves korában meghalt, anélkül, hogy megérhette volna halhatatlan művének megérdemelt színpadi sikerét.

Zsidó hite miatt talán legtöbb gáncs érte Jaques Offenbachot. Offenbach bájos muzsikájával meghódította az egész világot. A zsidó szenvedéllyel és érzéssel komponált, mámorba ringató, örökszép melódiákban gazdag munkái: „Hoffmann meséi”, Orpheus az alvilágban”, „Madame Favard”, „Szép Helena” stb. még ma is kivétel nélkül repertoáron vannak, kétségtelen igazolásául annak, hogy zsidók tudnak maradandót alkotni.

Bárha elhagyta ősi hitét Félix Mendelssohn-Bartholdy, műveiben nem tudta magát zsidó származásától emancipálni. Invenciójából világosan kiérzik a zsidó motívumok jellegzetessége, sajátossága, a Kelet minden vágyakozása, hite, fájdalma, szépsége.

Goldmark Károly: a magyar-zsidó kántor fia szintén szuggesztív zsidó tradíciók hatása alatt komponálta meg gyönyörbe ejtő „Sába királynője”-t. Epochális mű ez, amelynek értékét ugyancsak a zsidó motívumok tobzódó szépsége adja meg és ezzel járja körül az egész világot.

Anton Rubinstein, Simon Schächter, Moritz Moszkovsky, Ignatz Moscheles, Isaak Prag, Abraham Goldfaden, Josef Dessauer stb. meg-megannyi zsidó zenei titánok, akik elévülhetetlen érdemeket szereztek a zene általános fejlődésében.

Nem egészen érdektelen és talán mulasztás is lenne, ha csak futólag is a zsidó zeneszerzők szereplését a magyar zene fejlődésében meg nem említeném.

Jókai Mór és Eötvös Károly mindig igaz rajongással beszéltek Rózsa-völgyi Márk és Reményi Edéről. Előbbi olyan népszerűségnek örvendett, hogy Petőfi Sándor egyik költeményében megörökítette. Utóbbi pedig már a múlt században, még a tengeren túl is dicsőséget szerzett a magyar zeneművészetnek.

Komolyabb zenealkotások terén Joachim József, Popper Dávid, Weiner István arattak a tárgyilagos kritika által elismert sikereket, akiknek muzsikális alkotásait az egész világ méltó elismerésben részesíti.

A könnyebb faju zeneművészet körül Konti József, Jacobi Viktor, Szirmai Albert, Kálmán Imre, Berényi Henrik (Páris), Ábrahám Pál stb.

szereztek elévülhetetlen érdemeket, aminthogy nekik köszönhető az, hogy a világpiacon a magyar operettek a legkeresettebbek.

Csak kevesen tudják, hogy napjainkban a legszebb magyar népdalokat túlnyomórészt szintén zsidók írják. Erdők pásztortüzeinél szerény kunyhókban éppen úgy, mint paloták szalonjaiban Sas Náci, Ányos Laci, Kurucz János stb. nótáit énekelik.

Mindezek ténybeli adatok, kétségtelen valóságok.

Vajha sikerülne végre eloszlatniok azt a mesterségesen szított bántó elfogultságot, megalázó előítéletet, amely a zsidó művészet alkotásainak értékét lebecsüli . . .

Sós Endre:

Cion vénei már megint bajt csináltak!

Sós Endrének, a budapesti Magyar Hírlap kiváló főmunkatársának, az IMIT-ben, a „Zsidó Akadémián” tartott nagyérdekű előadásából közöljük ezt a részletet.

Cion vénei már megint bajt csináltak! Ezekkel a vénekkel több baj van, mint a legrosszabb kölykökkel . . . És, ami a legborzasztóbb baj, nem lehet őket megrendszabályozni.

Cion vénei tudniillik nincsenek.

Csak az antiszemita koponyáiban élnek, működnek, hatnak. Ott építik titkos összeesküvéseken a zsidók világkirályságát.

Az összeesküvések rendszerint a párisi zsidó temetőben zajlanak le. És az egyik Rotschild a zsidó világkirályság trónvárományosa. Ugye, elég cifra a história? Kicsit túlcifra is!

Én néha nagyon jól mulatok az ébredő vicceken. Komolyan mondom: *Hitler, Cuza, vagy Meskó Zoltán néha igen üdítő vicceket termelnek.*

De ez a Cion véneiről szóló mese inkább bosszantó.

Annyira gonosz, annyira alávaló, annyira lélekmérgező.

A multkorjában ezt a legendát egyik magyar bajtársi egyesület hivatalos lapja is feldolgozta. Azt a megjegyzést téve hozzá, hogy Cion véneinek felhatalmazása alapján a zsidó orvosoknak szabad lelkiismeretfurdalás nélkül megölni a keresztény betegeket. Hát ezen nem lehet nevetni! Nem is nevettem. Megírtam, hogy ez a vád hazug.

Hazug! Hazug! Hazug!

Nem jött per. A cikkíró zsebre vágta, hogy — hazugsággal vádoltam. Nem ártana az összes ilyen cikkíró uracskákat hasonlóképpen megleckéztetni.

Mert a gyűlölet-lavinák hamar befednek mindent. A hazugságok gyorsabban terjednek a fénynél is.

És mindig akadnak buta emberek, akik bedölnék az antiszemita kocsma-meséknek, söntés-legendáknak.

S Cion véneiért ártatlan diákokat püffölnek el az egyetemeken, gazdasági tönk szélén álló kereskedőket bojkottálnak. Azt hirdetve, hogy menjenek a zsidó diákok Cion véneinek az egyetemére és kössenek üzletet a kereskedők Cion véneinek az ügynökeivel.

Hitler úr! Cuza úr! Meskó úr! Cion véneinek nincs egyetemük, Cion véneinek nincs vegyeskereskedésük.

De az antiszemitaizmus szellemi fegyverboltja az utóbbi időben nagyon vegyes portékákat tartogat. Jó lesz jobb lőfegyvereket keríteni. Elvégre mégiscsak „nemes” vadak vagyunk.

Jöjjetek hajtók! Láttunk már külön vadászokat is! És mégis itt vagyunk és mégis mozog a föld!

Éhinség a prágai gettóban

Nedves, szűk utcácskák, alacsony örökös homályba burkolt házaiban élték reménytelen napjaikat a gettó lakóinak ezrei. Az éhség már arcukra szántotta a halál hírnökeit, a sorvadás lázrózsáit. Amerre csak a szem ellát minden képzeletet fölülmul a nyomor, irgalmas szamaritanus még véletlenül sem akad. Katonák őrzik a vaskaput, mely a gettót a város kereszténylakta vidékétől elzárja. Ha pedig olykor kinyitlak a kapuk, a baj ilkeket szült, mert jöttek a törvény hírnökei és kíméletlenül behajtották a fejadókat. Ez még jobban fokozta az inséget. A gazdagok sietve csomagoltak és kivonultak a gettóból. Iparos és kereskedő, vásárlók híján kétségbeejtő nyomorba jutott.

A hitközség rendszeresen segítő egyesülete a befolyandó közpénzek elmaradásával kiapadtak. Ekkor jött a halál angyala: az éhtyphus. Szegevény, éhező, segélytelen zsidók! Jön a megváltás! Az öreg kaszás megnyitja nektek a gettó kapuit, mutatja már az utat az örök béke, a megváltás földjére. Akiket pedig megkímélt a halál, akiket itt hagyott nyomorult vackaik között, azoknak eme túlélésüket egy újabb rémületteljes agodalommal tetézte meg, mert eljött a rettegett hónap elseje és megjelentek a kérlelhetlen adóbehajtók. Hiába mutatták meg összeaszott arcukat, remegő kezeiket. A törvény emberi nem érezhetek részvétet, nem volt szabad részvételüket éreztetniök. Sőt a tűzre még olajat öntöttek. A nyomor és a fertőző betegségek láttára megrémültek és feletteseiknek jelentették a látottakat, ezek pedig megszigorították a kijárást. Ezután már nem volt elegendő az arany felmutatása. A vaskapu előtti házacszkában az állami orvos ütött tanyát és megvizsgált minden kilépőt és csak az egészséges léphette át a gettó kapuit.

A baj nem jár társak nélkül: a getto egyetlen orvosa meghalt. Midőn ez a végzetteltjes hír befutotta az utcákat, már igen jól tudták, hogy közeledik az ítélet nagy napja. Itt állottak tehetetlenül és elhagyottan, sivár börtönfalaik között, elvágva a világtól, orvos, segítség nélkül. Már nem bíztak az emberi segítségben. Istennek kell megkönyörülni rajtok, látnia kell nyomorúságukat. A község papjai, általános panasz és imánapot rendeltek el. És elrendelték: hogy meghatározott napon, pontos időben, a község valamennyi tagja, földre borulva, halotti köpenyében jelenjen meg és szabad ég alatt szálljon fel könyörgő imája Istenhez.

A kis piactéren felállított oltáron feküdt a törvénykönyv, előtte állott a főpap segédletével. Megnyilnak az ajtók és jönnek a görnyedt, fehérbe burkolt, sápadt, szomorú emberroncsok, asszonyok, gyermekek és aggastyánok. Hozátartozók siratva vonszolják a piactérre halottaikat és haldoklókat és a levegőben sivít a fekete halál. Üresek a házak, az élet és szenvedés kivonult az utcára.

Prága templomának harangja 11 órát jelzi, ez az ima órája is. Bántó csend következik. Haldoklók és szenvedők visszatartják jajgatásukat. Mindenki lélegzetvesztve figyel. Lassú, melábús melódiákat hoz a szellő, melyek belevegyülnek a fohászok sirámába.

Hotel Imperiál Prága 1 percnnyire

a Masaryk pályaudvartól

A magyarok kedvenc találkozó helye!

Mérsékelt polgári árak!

A főpap imádkozik.

Könnybelábadnak a szemek, könnyögve emelik karjaikat egy utolsó segítségért az Ég felé. Vajon meghallgatja-e az ég Úra imádságukat? Elküldi-e angyalait? Gondolataik Istenél vannak és mindenki megadással várja sorsát. Végtelen csend honol mindenfelé.

Hirtelen megtörik a csend, záruk nyikorgása hallatszik, a gettó kapui feltárulnak és egy magas férfialak jelenik meg. Egy pillanatra meghökken e döbbenetesen szomorú látványon, majd kezével elutasítóan int a mögötte álló kíséretének.

Kísérete visszalép, ő előre siet.

Az imádkozók tekintete kérdőleg tekint fel az égre.

Vajon ez lenne az Úr angyala, kit megváltásunkra küldött? Nem is lehetetlen, mert szemei oly kékek mintha az ég egy darabja sülyedt volna el bennök és végtelen földöntúli jószág sugárzik ki azokból.

Szeméit az ég felé emeli.

Könny csillan meg azokban. Letörli tenyerével könnyeit és folytatja útját felfelé az utcán, mígnem eljut a piactérre, az oltárhoz.

A főpap még imádkozik! Hirtelen az égről az előtte álló férfiarcra téved tekintete, ki csengő hangján így szól: „Hagyjatok veletek imádkozni, engedjétek, hogy én is kérjem az Urat; segítsen meg titeket rettenetes sorsotokban!

A főpap megáll imájában, azt hiszi, az ég hírnöke beszél hozzá, szemei tágranyilva pihennek a jövevény arcán. A jövevény mosolyogva nézi és így szól: „Azért jöttem, hogy segítsék rajtatok. Saját szemeimmel akartam meggyőződni sorsotokról és úgy látom jó órában jöttem! Ha azért vittétek nyomorúságokat az utcára, hogy Isten lássa, jó volt ez arra is, hogy én is lássam. Az a meggyőződésem, hogy én vagyok az Úr követe, engem bízott meg, hogy segítségtekre siessek. Én pedig szavamra fogadom, hogy segítve lesztek! Ma hallom először, hogy mily kegyetlen szigorral bánnak veletek és nem részesültök az általam hozott enyhítő rendeletben, mely az adókra vonatkozik. Azért jöttem Csehországba, hogy felekezeti különbség nélkül minden alattvalómat segítsem. Elküldöm nektek orvosaimat, megszüntetem éhínségteket és hogy részesüljétek az adó csökkentésben is, a rendkívüli adót egy évig én fizetem helyettetek és nyitva marad ezentúl a gettó kapuja mindörökké és nem kell többé aranyat sem felmutatnotok.” A főpap ekkor átszellemülten felkiáltott: A császár, József császár! A mi fenséges Urunk itt van közöttünk. Az Úr elküldte angyalát a császárt, hogy segítsen rajtunk, áldott legyen az ő neve!

József császár 1760-ban a prágai gettóban.

Hogy valamely nép munkája gyümölcse árán kétezeréves távollét után vissza akarná

szerezni a hazai földet, minden idők legnagyobb erkölcsi indítékának számít.

Björnsterne Björnson.

Blaha Lujza és a jó öreg grajzleros

Történt ez a millenium utáni évben, amikor még aranyos kedélyű emberek éltek. A falusi szatócs akkoriban csak az üzletével törődött. Nem politizált. Még ujságot se igen olvasott.

Ilyen egyszerű „grajzleros” volt az én apám is, aki minden reggel pontosan 6 órakor nyitotta a boltját. A szemközt lakó „szomszéd” volt az első vevő, aki megjelent az ő „kupica” pálinkájáért, utána a „sógor” az ő „hármás” dohányjáért. Nyolc óra tájt már megcsappant a forgalom. Ilyenkor a jó öreg grajzleros a „pult” mögé ült, mert a fűszer, só liszt, kocsikénőcs és ostornyelek közepette jobban ízlett a reggelije. Éppen javában szürcsölte kávéját az öreg, amikor a csengős boltajtón a közelben lakó járásbíró lépett be, aki egyik fővárosi lapot nyújtott át neki, azzal, hogy a megjelölt cikket olvassa el.

Apám kétszer-háromszor is átolvasta azt. Nem hitt a szemének, pedig már okulárén keresztül negyedszer is elolvasta, hogy a Baranyából Pestre szakadt egyetlen gyermeke Blahánéval szerepelt egy estélyen s hogy a nemzet csalogánya az ő fia szerzeményét énekelte.

A jó öreg grajzleros torkán megakadt a szó...

A hír futótüzként terjedt el a kis vidéki városban. Egyre-másra csilingelt a bolt ajtaja, a gratulálók jöttek. Természetesen apám a világ legboldogabb emberének érezte magát és mégis alig tudott a realitásokkal megbarátkozni. „Blaháné és a fiam...” Csak ekörül járt az esze. Tett-vett a boltban, kiszolgálta a vevőket gépiesen, látszott rajta, hogy valamiben töri a fejét, valami nagy elhatározásra készül, habozik, tétovázik, mosolyog, majd összeráncolja homlokát, mintha elhessegetne valamilyen igen esábitó gondolatot...

Másnap reggel még mélyen aludtam. Az első sikeres nyilvános szereplésem után, talán éppen a Parnasszus pihenőjén voltam álmomban, amikor jól ismert meghitt hang felébresztett.

Régi kifényesedett „G-rokk”-ban apám állt az ágyam szélén.

— Édes fiam!... Igaz a hír?...

Megkönnyebbülten lélegzett fel az öreg, amikor megtudta, hogy az ujságban olvasott hír megfelel a valóságnak. Mert nagy áldozatot hozott azért, hogy ezt megtudja. Sokba került az utazás. Hat pengő forintos nagy pénz volt az akkori időben...

Apám bátortalanul megkérdezett, hogy nem-e köszönhetné meg személyesen Blahánénak, a hozzám való jószágát, s így egyben láthatná az isteni művésznőt és beszélhetne vele...

Féltizenkettőkor már a nagy művésznő, Erzsébet köruton lévő elsőemeleti lakásának előszobájába érkeztem, a mind jobban és jobban izguló apámmal. A szobalány bejelentett. Néhány perc múlva a szobalány kitérte az ajtót. Blaháné az ő varázslatos mosolyával fogadott, s elmondtam jöveletem célját.

— Nagyon örülök, hogy édesapád meg akar látogatásával tisztelni. Lépjen be.

Kiszóltam az előszobában várakozó apámért. A nagy esemény hatása alatt azonban, hogy szemtől-szemben állhat a nemzet csalogányával, hallhatja hangját, kezét megcsókolhatja, olyan volt, mintha gyökeret vertek volna lábai. Nem mozdult helyéről, csak a kalapját forgatta kezében.

A célnál cserbenhagyta a bátorsága...

Kínos csend. Elpirultam.

Blaháné megértette zavaromat, kiment az előszobába és apámat kezénél fogva valósággal behúzta a fogadósobába.

— Nos kedves öregem!... Hát én vagyok a Blaháné. — Csupa szív, csupa zene volt a hangja. — Örülök, hogy eljöttél hozzám...

Blaháné felülmúlhatatlan közvetlensége még nagyobb zavarba hozta apámat, aki most már azt sem tudta, hogy fiu-e vagy leány, mint rosszul sikerült szobor, mereven állt, tekintete gyermekes ijedtséggel a művésznőre tapadt...

— No, várj csak, kedves öregem!... Majd megszólaltatlak én...

Blaháné magához ölelte a jó öreg grájzlerost, leültette, melléje ült, összecsucsurította ajkát és csattanós csókot nyomott a szájára...

A nemzet csalogánya édesen, pajzánul felkacagott...

És az édesapám, a jó öreg grájzleros szeméből záporoként hullottak a könnyek... (M. a.)

Miért?

Márkus Aladár.

Amikor még kisfiú volt
Ugy játszadozott, mint a többi gyermek.
Örült a sok-sok játékszernek
és játszadozott velük boldogan.
Legjobban
szeretett katonásdit játszani.
Az ólomkatonának délcegen
kellett állani,
Játék-puskájával rálőtt,
s az ólomkatona felbukott.
Ugy tudott
kacagni szívből igazán,
Az elesett ólomkatonán,
hogy a könnye is kicsordult...

Már nyolcéves,
s egy gyászos, komor, rémes
napon megtudja,
a szörnyű valóságot,
hogy édesapja
kit oly régen nem látott,
valahol messze
a Kárpátok megett
a fronton elesett.

Szeméből
a könny kitörni készül,
de erőt vesz magán,
kis száját összerágja —
és büszkén gondol hős apjára,
a harcmezőn elesett hős apjára!...

Szegény jó anyja magához öleli
s így szól:
— Hős volt apád,
légy fiam órá büszke
s végsőt ha lobban

majd a harcok üszke,
büszkén kiáltsd
az ujjongó menettel:
az én apám... a hazáért
a harcmezőn esett el!

Sok-sok év múltott el azóta...
És minden esztendőben,
havas télidőben,
az évforduló napján,
egy nagy tömegsírt keres fel,
amely alatt hős társaival együtt
az ő hős édesapja is pihen...

Aztán — hazamegy,
mert folytatni kell a hétköznapiakat,
tanulni, dolgozni sokat...
De bárhova megy, azt hallja hogy:
„bűdös zsidó”!...

Ilyenkor otthon, csöndes késő este
Magától kérdi, fájón összeesve:
— Miért?
Az én apám a harcmezőn esett el...
s én mégis csak „bűdös zsidó” vagyok?...

S szemében megbocsátó könny ragyog...

Braun Gyula

מֶשָׁרָה מֶשָׁרָה

VI. Aradi-utca 41.

Állandó elsőrendű friss husok
legolcsóbb napi árban.

Figyelmes és előzékeny kiszolgálás.

Al haniszim v'al hanifloajsz ...

(Vérözönös világháború Chanuka idején az aranyat-vasért limlomjai között egy ütött-kopott ezüstös menórára akadtam. Megváltottam legmagasabb becsértékén felül a régi jószágot és őrzöm szeretettel az én Kölé Kajdeseim vitrinjében. Van itt kisebb, nagyobb, díszesebb chanukamenóra, van itt fűszertartó, ünnepi serleg, eszrog, mizrachtábla, trendedli: szépség szép muzsikája emlékeinknek ...)

Régi ragyogó chanuka-ünnepeim is emlékek már. A gyereknép megnőtt. A kisfiu, aki a gyertyagyújtás áldását mondta, nagy legény — és külföldre küldöm most már neki a chanuka-gyertyákat. A kórus többi tagjai is elszéledtek: a berlini egyetemen tanul a fiam, a gyánfiam Párizsban, megboldogult testvérbátyám fia a brünni egyetemen, — valamikor mindannyian együtt voltak a mi díszes nagy chanuka-ünnepeinken.

... Zsidó gyerekek járják a nagy világot és mi, itthon, búsan nézzük chanuka-mécseseink pislákoló lángját.

Régi menórám: háborus emlék. A nagy háború hadifémjeinek nagy olvasztókemencéje elől mentettem át. Ott találkozott a trendedlivel.

Bús mesét mond nekem ez a kis trendedli Kiszlev zuzmarás estéjén. Amikor száll-száll gondolatom és imádságom a messzeségbe, diákszobákba, szerte a világban járó gyerekeinkhez ...)

*

Tudjátok-e még, mi volt háboruban a rekvirálás? A rekvirálás sorsa érte el a kis réztrendedlit. És ez a chanukai pörgettyű mesél-mesél csodákról, megszabadulásról, a hatalmas támogatásról, győzelmekről, csatákról, amiket vívtak, oh Urunk, őseinkért azokban az időkben, ezidőtájtban: al haniszim v'al hapurkon v'al hagvurajsz ...

Megszólal a kis trendedli:

— Hát ilyen karriérről se álmodtam. Ámbátor már születésem pillanatában külön voltam, mint bármelyik testvérem, mégse hittem volna, hogy valaha is bekerülök hivatalos lajstromba: hagyatéki leltárba. Nem remélhetem, hogy szakértő szemmel néz meg becsűs, közjegyző, végrehajtó és aztán, mikor pályám a nem várt magaslatára érek, ismét lezuhanok a szürkeségbe, egymással irigykedő örökösök dobnak fitymálva, lenézve a szoba sarkába ...

Egy pörgettyű számol be imigyen bús lemondással, bús életsoráról.

Azt mondom pörgettyű, mert ezen a néven szerepel megbecsültetésének utolsó állomásán, a hagyatéki leltárban. Pedig ha tudnák a hivatalos urak, becsűs, végrehajtó és közjegyző úr, hogy a hagyatéki leltár háboruban elrekvirált ilyen, meg ilyen szám alatt iktatott tárgyát már e rideg elnevezéssel is megbántják. Hogyisne! Mikor itt pörgettyűről talán nem is lehet beszélni.

Mit, pörgettyű? Trendedli az istenadta, trendedli a javából. Még hozzá ritka fajta.

Rézből való, testesebb és mégis kecsesebb a többinél; négy szárnyán rajta a négy héber betű, a nun, a gimel, a hé, meg a sijen és a betűk körül finom karcolás: csupa szép, meleg, szeretettől áthatott dísz, egy kilencágú menóra, aztán meg olajoskorsó, egy kalapács, meg az egyik szárnyán dió és mogyoró. Ritka példány. Meg se ütődhetnénk rajta, ha lenézné szomszédait, a bronzból, nikkelből, meg rézből való sok lim-lomot, amik között helyet kapott. De mintha érezné, hogy itt már nem illő büszkélkedni, na-

gyon szerényen és búsan beszélget sorstársaival. A zöldes patinájú rézgyertyatartók, meg a régimódi bronztányérok, az össze-vissza kalapált ónkupakok, igaz, nem is sejthetik, hogy a kis pörgettyű méltán képviselhetné köztük a hadifémek arisztokráciáját. Ott hevernek nagy garmadával, zürzavaros össze-visszaságban az ágyúgyár egyik sötét raktárában.

A dér és zuzmara már beküldte hideg lehelletével téli üzenetét a kis trendedlinek. Leesett az első hó, az északi szél besöpört néhány fehér pelyhet a raktár rácsos ablakán. Mint tündérorszámban az elvarázsolt tündérek a nyári harmat hajnali permetezésére, a lágyan omló hópihék érintésére édes öröm futja át a pörgettyű rézidegzetét. A szárnyai, ezek a finomművű, nemes veretű szárnyak, mint ha új erőre kapnának. És a sokat látott, sokat tapasztalt öreg nyugodt hangján megszólal a pörgettyű.

— Hó, első hó. Drága, szépséges hírnököm, köszöntelek. Ha te jössz, ez az én időm eljöveteletét jelenti. Hó! Ez Kiszlevnek téli időszaka. Ilyenkor vesznek elő engem a régi sublatból. Ilyenkor kerülök vidám kis gazdáim kezébe. Este meggyújtják az első chanuka-gyertyácskát, eléneklik a moauz curt, aztán én átveszem az ünnep főszerepét. Kézről-kézre járok a gyerekek kezében és az én négy betűm dönti el: ki gazdagodjék dióban, mogyoróban.

Az ütöt-kopott, ócska holmik ámulva hallgatják a kis pörgettyű szavát. Nem sokra becsülték eddig sem, de most meg éppen nem veszik komolyszámba, hogy ilyen áradozó örömmel köszönti a hópelyheket, amit éles sivalkodással hajt be hozzájuk a szél. A rézgyertyatartók, meg a ragyogáshoz szokott üstök, akik a hópohely hideg lehelletét sohse érezték, nem tudják megérteni, mi van azon örvendezni való, hogy megjött a tél, hogy itt a Kiszlev ideje. Furcsa, szinte, nevetséges előttük, amit a pörgettyű mond.

Sötét estéknek sötét leple takarja be a raktár zeg-zúgos, össze-visszaságát, alig-alig csillan a friss hó. Ujhold felé jár, az éjszaka sápadt vendége nagyon gyér világosságot küld a földre. Ebben a komor feketeségben igazán csak a reménység és csak a tiszta lelkiismeret tud örvendező szóval megszólalni. Ilyen a kis trendedli, rajta a négy betűvel, hogy valaha régen nagy csoda történt akkor... Hősök csatáztak, küzdöttek, mint az orosz-lánok és zsidóknak kis csapatra dicső Makkabeusok legyőzték a szörnű túlerőt, s csodás diadalt arattak a zsarnok Antiochus hordáin. És kigyulladt a szent éjben az örökmécses, a szentelt olaj több lett napról-napra, a kis korsó néhány cseppje elég volt teljes nyolc napon át. Amíg aztán elkészítették a papok a szent olajat...

— Az én négy betűm: a nész—godaul—hojó—som, bizony erről a hősi csatáról beszél és erről mondja, hogy nagy csoda történt!

Almélkodó szomszédainak ezt mondja a kis pörgettyű. Bizakodó kedvével, örök reménységével, nagy hitével azonban egyedül áll összevisszaságos társaságában. Mit nekik hó, tél, Kiszlev, chanuka! — minderről ők nem tudnak. Csak annyit tudnak, hogy összeszedték őket, hogy rekvirálás alá jutottak és maholnap fölfalja őket az olvasztókemence könyörtelen tüze.

Most már azonban mégis érdekli őket a kis pörgettyű. Aki csodáról tud, azt szívesen hallgatják. Kikérdezik hát, hogy miképen jutott ide, az ágyúgyár raktárába. A kis trendedli tovább mondja élete történetét.

— Tudnotok kell, hogy én király lehetnék testvéreim közt, ha valaha is hatalmába kerített volna a nagyravágyásnak csunya igézete. Mivelhogy a többi trendedlit olomból öntik, vagy fából faragják. Az én öreg, jószágos gazdám, az én édesapám nem hiába volt hetedhét vármegyében híres rézöntő, egy szépséges chanuka-ünnepre rézből furt-faragott és esztergált engem a legkisebb fiának. Lehet ennek vagy száz esztendeje. Nagy csaták

voltak akkoriban, világot hódító hatalmasság akarta a maga kedve szerint átjárni ezt a földtekét. Az édesapám ágyúcsöveket is készített, meg mindenféle csavarokat, záratokat és úgy gondolom, születés szerint is rokon-ságban vagyok ezekkel a háborús micsodákkal. A rézöntő kisfia nagyon szeretett engem. Dédelgetett, megbecsült és büszkélkedett is velem. Egyik gyereknek sem volt ilyen díszes kicifrázott trendedlije, még hozzá rézből való. Emlékszem, amikor elmúlt a chanuka, akkor sem dobtak el, mint a többi társaimat, hanem odatettek dísznek, finom helyre, az alabástrom oszlopos óra mellé, a szublatra. És pénteken, amikor a réz gyertyatartókat kifényesítették, rólam sem feledkeztek meg. Ragyogtam én is, akárcsak a pirosvirágu, öblös poharak mellett.

— Később aztán, hogy az öreg rézöntő tisztos öregkorban meghalt, emlék, féltve őrzött, drága és kegyeletos emlék lett belőlem. Most már üvegszekrénybe tettem, még jobban vigyáztak rám és becézve, dédelgetve értem meg, hogy az egykori gazdám, az öreg rézöntő fia, embernyi ember lett és odaadott az ő egyetlen kis fiának. „A nagyapa trendedlije!” — így hívták most már. „A nagyapa remek munkája”: Mondták a vendégek, amikor a vitrinben szemügyre vettek. Amíg a kis gazdám otthon járt iskolába, chanukatáját mindig elővették, de már csak úgy mutatóba. Nem úgy mint régen. A fiúk már nem mentek el chanukaestén egymáshoz diózni és mintha a moauz curt se énekelték volna már olyan vidáman.

— Jött aztán egy szomorú tél, meghalt a kiskazdám édesapja. Ezen a télen már elő sem vettek a vitrinből. Jó néhány esztendeje ennek, azóta ott pihentem régi poharak, cifra cserepek, tányérok, érmek hűvösen csillogó társaságában. A kis gazdám megnőtt, tavaly nyáron nagy sírással, zokogással ölelgette az édesanyja, hogy egyetlen fia, bús özvegységének vigasza, letette az érettségi vizsgát. Pár hónap múlva aztán gazdámát elvitték katonának. Azóta nem láttam. Szegény édesanyja egyre hullatta érte könnyeit, különösen, amikor hosszú-hosszú hónapok multak el és messze Oroszország tájékáról egy sor írás se jött tőle.

Az ősszel aztán a kis gazdám édesanyja nagy-nagy bánatában meghalt. Jöttek a hivatalos emberek a lakásba, mindent felírtak és én is bekerültem egy hosszú lajstromba. Pár hét múlva a rokonok közt osztották szét mind a sok csecsebecsét, akikkel együtt laktam az üveges szekrényben. Az alabástrom-óra még az én gyerekkori házamból való volt, az első pajtásom. Ezen kissé össze is vesztek az örökösök. Amikor rám került a sor a leltárban, odarikácsolta a kikiáltó: egy pörgettyű! És az örökösök, még mindig az oszlopos órán járt az eszük, rám sem hederítettek. Egy nyurga néni — talán valami vidéki rokon, mert aligha láttam eddig még nálunk — végre is odadobott a sarokba. Éppen jó helyre kerültem. Két jólelkű öreg beszélgetett egymással. Azt mondták: jobb, hogy meghalt szegény asszony! Nem élte volna túl, ha megtudja, hogy az egyetlen fia, az üdvössége, az élete kincse elesett...

— És most itt vagyok veletek! Az én kis hősöm nem veszi már többé soha kezébe nagyapja remekét, a réz trendedlit. Hadd öntsenek hát be, hadd menjek csaták tűzébe, szent viadalba! Csodát hirdetnek szárnyaim: hősök diadalmas csatáját. Csodát akarok látni, az én tüzem megemészti azokat, akik életét vették az én kis hősömnél...

Lám, mennyi hűség lakozik a kis trendedliben. És bár elmúlt már száz éves, milyen tüzes, milyen fiatal lett. Harcos fogadalommal készül nagy útjára a kis réztrendedli vöröszönös világháborúk esztendejének chanukáján. Egy tizennyolcéves kis zászlós dédelgetett, megcsodált, aztán — ah, ez a világ folyása — sarokba dobott, hadifémül elrekvirált chanukai játékszere.

A kis zászlós, zsidó volt. Ott küzdött, ott szenvedett vérözönnek fergetegében. Meghalt a hősök között a harc mezején. Mért akarják elfeledni? Mért mondják, hogy nem volt ott? Hogy nem volt ott zsidó?

Haszauf zraue kodsecho v'korév kéc hajsuo... Mutasd, oh, Uram, leplezetlen szent karodat és hozd közelebb a segítséget! Szabadítsd meg népedet és küldj ránk üdvösséget! Sok a bajunk, alig bírjuk, hívjuk-hívjuk mi hét őrző Pásztorunkat...

Veletek énekelünk drága véreim, édes gyermekeim. Akik ugy-e felénk néztek Berlinből, Párizsból, Brünnből. Vhokem lonu rajoh sivoh és hívjuk-hívjuk hét őrző Pásztorunkat...

Emlékezem...

Irta: Kiss Arnold dr.

Emlékezem:

Az édesapám mécesest gyújtott régen
És büszke ének harsogott az éjben,
És tüzek gyúltak egy kis fahasábon,
S én elmerengtem a dalon s a lángon,
Az édesapám magyarázott halkán,
Ugy csüggött ajkán mesét lesve ajkam:
„Látod, fiam! a makkabeus-lángot?!
Egy merész, bátor, diadalmas álmat
Ki nem tépett a mi szívünkéből semmi,
Tanulj meg, fiam, hős zsidónak lenni,
Moauz cur jesuószí!
Ne feledd a lángot!”

Emlékezem...

„Két mesterünk tanít a lánggyújtásra,
Mindenki másképp és mindenki másra,
Az egyik így szól: első napon egyet,
S a másodikon kettőt az egy helyett,
A láng növekszik... nyolc ég együtt végre,
Reménynek, hitnek sohse legyen vége,
A láng növekszik... folyton egyre éled,
Taposnak rajtad... olthatatlan fénnel,
És csüggedten hints sugarat széjjel,
A fény lesz győztes ezen a világon,
Örök a tűz, örök a zsidó álom...
Moauz cur jesuószí!
Ne feledd a lángot!”

Emlékezem...

„S beszél a másik, borús szó az ajkán,
Lobban a láng, de egyre apad aztán,
Első nap nyolcat s egyre kevesebbet,
Ugy gyújtatok utolsó nap csak egyet.
Zsidó sors: látni szertefoszlott álmot,
Egy rájarontó, gyilkoló világot,
Káromló, kaján, dühödt csócseléket,
A tiszta tüzed mindhiába égett,
A hited: pernye, hamu lesz a lángból,
Sohsem jutsz ki az éjszakából, árnyból,
Tanulj meg, fiam, zsidó éjben élni,
Remélni sírva és hiába égni...
Moauz cur jesuószí!
Ne feledd a lángot!”

Emlékezem...

Az édesapám szeme tűzben égett,
„Fiam! a harcunk ne rémítsen téged,
Látod! a tüzek elalulznak végre,
De kigyulladnak újra évről évre.
Sok ezer éve minket egyre űznek,
S apák szívéből fiúknak szívébe
Átszáll a lángnak olthatatlan fénye,
A sírom fölött ott ég majd a méces,
Gyötrelmes tűz bár... oh, de fiam égesd!
Mert amíg lángol: halottan is élek,
De meghaltam, ha meghal ez az ének:
Moauz cur jesuószí!
Ne feledd a lángot!”

Tekintse meg

Fotó „Speciál”

fényképészeti és festészeti műterem
mesterei felvételeit

Művészi kivitel! Mérsékelt árak!

ANDRÁSSY-UT 50.

Oktogon-tér

(Bécsi autóbusz megállónál)

Hasznos tudni,

hogy **Schmidthauer**

természetes **Igmándi**

keserűvize, gyorsan megszabadítja a romlott ételek káros következményeitől.

Utasítás minden palackhoz mellékelve!

Kapható mindenütt!

Markovits Rodion:

Majsi

I.

Van a falunkban egy ember, akinek Majsi a neve. Ilyen nevezettel nem illetnek valami finom urat, Majsi tehát szükségképen kócos és ezenkívül zsidó.

Sajátságosképen erős, szép és okos gyerekei voltak. A nevükre csak így emlékszem: Jékli, Icgli, Mánesz, Zsanó. Volt még egy lány, de ennek a nevét elfelejtettem, talán Márjem.

Bizonyára van abban logika, hogy Majsinak ilyen nevű gyerekei voltak. És bizonyára van abban is logika, hogy ez a Majsi némiképen zavaros. Mert ezek a szép, okos gyerekek elkezdtek át meg át költözködni arra a másik csillagvilágra.

A Majsi gyerekei közül, most az Icglivel foglalkozom.

II.

És megemlítettem, ezúttal hogy a falunkban nincs sakter.

Sakter, aki megvágja a tyúkokat, libákat, a kakasokat. Szombatra tüniillik, amikor Majsinak is hust muszáj enni. A sakter Turcon van. Ezért aztán felkerekednek csapatosan minden csütörtök délután a zsidó gyerekek és lóbázzák összemadzagolt lábaiknál fogva ama kakasokat Turcig. Ott aztán reb Chájem Hers az ő széles, egyenes kését végig huzigálja a hitvány kakasocskák torkán. Fölöttébb nevezetes dolgok sülnének ki ilyenkor. Például a domboldalon, a kántoréktól nem messze lakó Áncsli által küldött kakasnak egy fűszál találatotott a torkában. Szomorú megadással jelenti reb Chájem Hers, hogy ez a kakas tréfli. Bizony ez az ítélet megfélebbezhetetlen.

Elvégre azonban felkerekednek a fiúk és visszalóbázzák a kakaskákat a szalma, — meg más kevésbbé fényűző tetők alá. Lóbázzván a szombati kakaskákat, vígak a fiúk, itt-ott hátba ütögetik egymást a leendő ebéddel, a szombati kakaskákkal. Mindössze Jumin szomorkás ama lesujtó ítélet miatt. Mindenesetre holnap megint el kell jönni és az Áncsli szidása, talán rugása sem fog elmaradni.

A kakast természetesen potom áron kell majd eladni akár hitelbe is.

III.

Ilyen kirándulás után kezdett el Icgli köhögni.

Bár tél vala az időben, sem trikóing, sem Jäger harisnya nem volt Icglin. Lehet, hogy ez ártott meg neki, lehet, hogy a többszörös hátbaütések sem használtak.

Akiknek én ezt a történetet írom, azoknak nem kell külön elmondanom, milyen az, mikor az embernek a fia, szép és erős fia elkezd köhögni.

I hát az történt Icgliével, hogy ő köhögött. Köhögte alig tizenöt éves tüdejét a sávós kanavász vánkosok közül a földes szoba egy zugába, mindjárt az ágy mellett. Egy kis tócsa lett ott, ami sár is volt, vér is volt.

És mindezt egy lócáról nézte Majsi. Két fatönkre fektetett, szál deszka lócáról nézte.

Megírom, hogy anyja ennek a gyerekek Láji volt. Így mondják ki ezt a nevet nálunk: Láji. Ennek az asszonynak a fájdalma nem érdekelhet any-

nyira bennünket, miután az egyszerű volt és fölöttébb szegény cselekedetekben.

Majsi azonban úgy érezte, ülvén ama két fatönkre fektetett szál deszka lócán, hogy ezt a halódást nézni nem lehet tovább. Motyogva szólt ezért és elszorult torokkal:

— Már én Láji bemegyek ebbe a Halmiba . . .

Nem merném bizonyossággal állítani, hogy feleségét, a kiszáradt és csupa csont Lájit is megcsókolta e távozás alkalmával. Mert távozott.

IV.

Kicsit tavasz is volt, kicsit nem is. És ment Majsi a mi görbe domjainkon keresztül Halmi felé és távol valának tőle minden vigasságos gondolatok.

Bevallom, az írásom hiányos. Megfeledkeztem a két bornyubőrőről Mert ezek lógtak a Majsi hátán. Megfeledkeztem ezekről a bornyubőrőről, talán éppen mert mindig a hátán lógtak, részint párosan, részint még többen.

V.

Igy tűnt el Majsi három napra a vidékünkéről . . .

Nem nagyon kaptak bizonyára Halmiban a bőrökön, alighanem más vidékről is jöttek Majsik és lógtak ilyen bornyubőrök a hátukon, amelyeket szombati kakaskára és hétköznapi málé kenyérré vált fel az ember.

Ezúttal bőrök nélkül jött Majsi a falu felé. Éjszaka volt és beszédes sötétség. Máskor a mindjárt elkövetkezendő meleg vacakról beszélt a sötétség, továbbá arról, hogy holnap veszünk délelőtt málét, délután visszük a malomba Lájival, egy egész vékával, ott várni kell, végre megőrlik, és végre-végre megvámolják . . . levesznek egy köpécét, talán többet is . . . ez a falunak . . . külön két marékkal a molnárnak . . . a malom zúg, a víz locsog . . .

A sötétség most csudamód csak Icigliről beszélt. A sok vér egy rakáson és összevegyül a szoba sarával és Icigli csak forog és ég, majd meggyúl az ágy. . . Láji sír és a gyerek megint forog és megint köp . . . Egyszer aztán nem köp, nem ég . . . Ellenben Láji sír . . .

Majsit fölötte izgatta ez a legutolsó beszéd és letért az országútról a kertek felé, amely kertek egyikében szilvafák alatt fekszenek rövidebb-hosszabb zsidók. Rövidebb-hosszabb zsidók cserepekkel a szemeiken, pálcikákkal az ujjaik közt, homokvankosok a fejük alatt . . .

Majsi úgy gondolta, hogy felkeresi ezen zsidókat.

Három napja kóborol a bőrökkel Halmiban, és a törvény, a megokolásban szűkszavú mózesi törvény: egy napon belül eltakaríttatja azokat, akik nem forognak, nem köpnek és nem égnék, bár az apjuk valami vörhenyeges szakállú Majsi Halmiban jár is ez alatt, ama szombati kakaskák és hétköznapi málé-kenyér darabkák irányában.

Se hold, sem felleg nem volt, csupán sötétség . . .

Majsit egy sajátságos emberi gyarlóság, a kíváncsiság hozta ilyen közel eme szilvafák alatt pihenő emberkhez. Mindössze azt akarta tudni, van-e új sír. Kétnapos vagy egynapos.

Kicsi volt a temető. Alig pár lépésnyi sorban feküdtek itt arccal kelet felé a zsidók.

Egyszerű lett volna gyufát gyűjtani . . . De Majsit nagyon sarkalta a kíváncsiság . . . Ven-e új sír . . . Kétnapos vagy egy napos . . .

Lehajolt és izgatott buzgósággal kapirgált a földön . . .

Ez a kis Jóska dombja . . . a birtokos fiáé, selymes a fű rajta . . . ez a vén Máلكi dombja, selymes a fű . . . ez itt Maxi . . . az öreg kártyás Máxi, selymes, ez is selymes . . . ez itt a legutolsó domb.

Majsi a selyem után friss, nedves földet markolt meg.

Simogatta, tapogatta . . .

Domb.

Nedves.

Icignél valamivel hosszabb.

VI.

Sokáig guggolt még ezután a domb előtt és fölöttébb furcsa gondolatok támadtak. És mosolygott ezekhez a furcsa gondolatokhoz, Sajátságosnak találta, hogy a fia kijött elébe. Azután kezdett megbotránkozni az egyszerű, a becsületes sötétségben.

Elképzelte, hogy lehetne a sötétség fehér is, aminthogy forró az a hideg, ami végiglen borzongatja . . .

VII.

Láji kibontott hajjal ült odahaza földre szórt szalmán és melléje ült Majsi . . . Oda ült melléje . . .

Mese az istenszerető Jánkeléről

Irtá: Csermely Gyula

Mese, mese, szomorú mese; nem is gyerekeknek mondom el, csak felnőtteknek. Könnyfakasztó történet, de olyan vízcseppeket sajtol ki a szemből, amelyek nem lefelé, a föld felé folynak, hanem fölfelé a magasba, Isten ege felé. Van benne láng a mózesi csipkebokor lángjaiból, van benne tűz a Sináj-hegyen feltört örök tűzből, s bár van benne virágillat és napfény is, de van benne fojtó füst is és zsidó vér. Ártatlanul kiontott zsidó vér.

Jánkele egy szegény kis ukrájnai rabbinak a fia volt. Tarkacihás ágy-nemű közt született, mert fehérre bizony nem tellett a rabbinak, de boldogsága az apának cseppett sem volt kisebb, mintha batiszt lett volna a vánkos és rózsaszínű habos selyem a paplan.

Alig, hogy beszélni kezdett a kis Jánkele, legelőbb is a Smá-ra tanította fiacskáját az atyja s mikor idősebb lett a gyerek és értelmesebb lett, Isten szeretetére oktatta.

— Szeretni kell az Istent, Jánkele, mert Isten oly végtelenül jó hozzánk Milyen édes itt a napon, milyen melegen süt . . . ládd, a napot Ő adta nekünk, az Isten. Azt nem veszi el tőlünk se irigység, se gyűlölet, mert Ő adta . . . Megszomjajztál, fiacskám, a melegben? Nesze egy kis friss víz, idd meg. Jól esett, Jánkele, nemde? A vizet is a jó Isten adta. Minden más is csak tőle van, az áldástosztó, jóságos kezétől. A kenyér, amit úgy szeretsz és a cibere hozzá vagy a bableves; puha ágyacskád is, fiam és minden este a sült krumpli; Isten adta neked, tehát szeresd őt. Aki szereti az Istent, nem kell, hogy féljen az Istentől, mert aki szereti őt, az nem vétkezik ellene.

És Jánkele megszerette az Istent, azt a jóságos Valakit, aki látatlanul mindent adott neki, ami kellett. Kenyeret és cibérét és sült krumplit. És imádta Istent, a maga módja szerint. Kifeküdt a pázsitra és belemerengett a végtelen kékségbe; te gyönyörködtetsz vele, te jó Isten; énekeltek a madarak és dallamosan zümmögtek a méhek; te muzsikálsz nekem, te jó Isten!

Mikor Jánkele egy-két esztendővel idősebb lett, atyja megtanította a „Slajs eszré midosz”-ra. Tizenhárom dicséretére az Istennek.

— Hallgass rám, Jánkele, milyen Istenünk van minekünk, zsidóknak. Adonáj adonáj, él ráchüm vechánün, cerech ápájim veráv cheeszed veemesz, najcér cheeszed loálofim najszé óvajn vofésá vechátóo venáké. Mindenható és irgalmas és kegyelmes a mi örökkévaló Istenünk; hűségesen őrködik felettünk; ami jót az ezredik ősapánk tett, még ezért is ránk árasztja jutalmát, de megbocsájtja a bűnt és a vétket és kegyelmesen elengedi a bűntetést.

Jánkelének csillag fénylett a szemében, mikor megtanulta a slajs eszré midosz-t és attól az órától fogva valóságos rajongója lett az Istennek. Tanulni? minek? Mindennap kiszökött a chéderből, kiszaladt az utcára a szabad ég alá és százszor is elismételte egymásután: adonáj adonáj él ráchüm és mindegy volt neki, zsidó vagy nem zsidó. A piacon, a vásártéren is felállt a parasztnak is hirdette tizenhárom dicséretét az Istennek.

A parasztnak értelmetlenül ránéztek, mit akarhat tőlük a „kis rabbinus”? a zsidók pedig sajnálkoztak a fiún; meghibbant az esze, félkótya lett! Ugy megszerette az Istent, hogy most egyebet sem tesz, csak dicséri és magasztalja a Teremtőt.

Néha napján aztán csodálkoztak a zsidók. Mert Jánkele — még nem volt tizenkét éves — akárhányszor, mikor világosabb perce volt, valóságos beszédet intézett a zsidókhoz. Mikor együtt látott többet egy csupron, oda-szaladt hozzájuk és rákezde:

— Szeressétek az Istent, ez a legelső parancsa a zsidónak. A „Smá Jiszróél” csak figyelmeztetés, csak intelem, hogy az Isten egy, egyetlen egy; de ami utána következik: veohávto esz adonáj elajhecho; ez parancs, ezt eszetekben tartsátok. Szeressétek az Istent, akiről írva van, hogy: él ráchüm vechánün ő.

Volt parlagi lélek a hallgatók közt, aki inkább évődésből, mint tagadásból ellentmondott a fellelkesült fiúnak.

— Miért szeressem az Istent? — kérdezte — mikor ma még nem adott nekem kenyeret?

— Azért szeresd, mert tegnap adott, — felelte az égő szemű Jánkele. — És holnap is fog adni, mert él ráchüm ő. Csak szeresd az örökkévalót, a te Istenedet.

És így ment ez még pár évig. Hol ködbe borult a Jánkele elméje s akkor hétszámra mást sem tett, csak beszáguldotta az utcákat és ezerszer egymásután, torka berekedtéig hirdette az adonáj adonáj él ráchüm-ot; hol világosabb napjai voltak s akkor értelmesen prédikált a zsidóknak. — Látjátok ezt a virágzó almafát? Vidul tőle a szemetek, nemde? Szeressétek az Istent, ő adta. Látjátok a zöldelő vetést? Kenyér lesz belőle s a földet, melyből sarjad a vetés, Isten adta nekünk, tehát szeressük!

Közben századokból „zord éji rém járt szerte a földtekén”.

Azt az éji rémet, ott Ukrajnában, Petljurának hívták. A vörös Oroszország ellen harcolt s ha győzött, ha megverték: a diadal mámorát úgy, mint a vereség miatt való elkeseredést zsidó vérral fokozták vagy hűtötték le embertelen hadai. Pogrom pogromot követett és százezer zsidó hulla jelezte, merre vonult Petljura serege.

S most Lyaznyov felé közeledett a pogány had, ahol Jánkele atyja rabbi volt. Menekülni? Nem lehetett, már köröskörül égett a határ, hal-latszott a zsidók halálhörgése. Tehát hetek óta egyebet sem tett, csak készült hívőivel a halálra; mindennap bűnbánás, éver jábuk és osámnü bo-gádnü és mindennap fohászkodás és sírás; fogadd be lelkünket a Gáne-

denbe; tiheje náfsénü cerüroh bicrajr háchájim, egyesüljön lelkünk az örök életben Ábrahám, Izsák és Jákob lelkével odaát. Az öreg rabbi pedig ezenfelül még megtette, hogy harisnyája szárába héber betűs cédulát csúsztatott: aki zsidó megtalálja holttestemet, temettessen el zsidó temető földjébe. Nevem: Cvi Árje ben Nuchem, anyám neve pedig Ruchel Lejá volt. Gondolta a halálra kész rabbi: csizmámat mindenesetre lehúzzák rólam a fosztogatók, de harisnyámat mégis csak meghagyják. Azért dugta a harisnyájába a cédulát.

S egy fürgeteges, világégéses délelőtt, vert csata után bosszúért lihegve és ártatlan zsidó vére szomjazva lecsaptak a községre a pogányok. Imádkoztatok a vörösökért?! Haljatok meg!

Nem ösmertek se kivételt, se kiméletet a vértől részeg dúvadak. Ember, asszony, öreg, ifjú: mindegy volt; imádkozott a vörösökért, tehát haljon meg. A csecsemő is imádkozott? Ejh, imádkozott az anyja, hát csak haljon meg.

Megölték a rabbit is és a tisztt, aki végzett az öreggel, most célba vette a mellette állt Jánkelét is. De egy községbeli kurtanemes, aki vele volt, hogy megmutassa, hol lakik zsidó, lefogta a kezét és röhögve azt mondta a tisztnek:

— Előbb kérdezd meg tőle, vajjon szereti-e még most is az Istent?

Ehhez persze, hogy magyarázat kellett s mikor megkapta a felvilágosítást az ukrán tiszt, ő is röhögött, hogy majd szétment a bekecse. És egy fenevad vigyorgásával kérdezte:

— No Jánkele zsidó: ott hever az apád, mellette az anyád; szereted-e még most is az Istent?

És Jánkele, kinek az utolsó hetekben már egyetlen világos perce sem volt, most felfelé nézett, az ég felé és meghihetett választ adott az állatnak.

— Igenis, — felelte — még most is szeretem az Istent, sőt még jobban most, mint bármikor. Hát nem kell-e őt szeretnem, hogy nem olyanak teremtettem, mint ti vagytok? Minket kegyelmében embereknek teremtettem, lelkünk lelkét adott a jó Isten, ti pedig csak pogányok vagytok, lélek nélkül a világra jött dúvadak. Képes-e arra zsidó, amit ti itt cselekedtetek, ti vadállatok? Hogy fegyveres harcosok megrohanják a védtelen ártatlant és tobzodjanak a kiontott vérében? Hálát adok az Istennek, hogy zsidónak teremtettem, nem pogánynak s éppen azért szeretem őt, az Istent!

S mindjárt ezután megint eszelősen folytatta: — adonáj, adonáj él ráchüm vechánün . . .

Az ukrán tisztnek erre a beszédre megremegett, elzsibbadt a karja. Még ott volt a revolver a kezében, de nem merte rásütni a fiúra. Aki csak állt és várta a halált és szünet nélkül ismételte azt, ami végigkísérte őt szegényes életén, egyre csak kiáltotta az ég felé: — adonáj él ráchüm vechánün . . .

— Most már ereszd belé pisztolyod golyóját, — nógatta a kurtanemes az ukránt, de ez leeresztette a revolvért, nem lőtt. Nem merte megölni Jánkelét. S hogy gyengeségét palástolja a másik előtt, kényszeredett röhögést hallatott és rekedten azt mondta: — ejh, nem ölöm meg. Hadd éljen a girhes s hadd szeresse tovább az ő Istenét. . .

. . . Jánkele most valahol az Émekben szántja az ugart s mikor nézi az élettermő földeket, mikor látja a pálmákat, mint emelik koronájukat az ég felé s mikor magához hasonló sok embert lát, otthon elesett, itt talpraállt embert, elereszti az ekeszarvát egy-egy félpercre és könnyes szemmel a magasságot keresi. Hát ne szeressük az Istent, — mormolja — hogy idehozott minket és munkát és békét és megélhetést adott?! Adonáj, adonáj él ráchüm vechánün . . .

Spitzer bácsi . . .

Alacsony, tömzsi termet, nagy pocak, hatalmas tarkoponya, ebből állt kívülről Spitzer bácsi.

Dúsgazdag kereskedő volt valamikor, mindenkire szíves. Szótárából hiányzott a nem és ez volt a végzete.

Aki bajbajutott csak őhozzá fordult, tőle nyert segítséget. A sok jóállás, mértéket nem ismerő jótékonykodás, anyagi romlását okozta.

Tönkre ment, mindenét elvesztette.

Csak jóízű humora maradt meg és az vele ment a szegénységbe, a gondterhes életbe is.

Pufók arca örökké mosolygott, kifigurázáson, neveltetésen, tréfán járt az esze folyton.

Mókái elől senki sem menekülhetett.

Nem volt semmi speciális foglalkozása: mindenhez értett, mindennel foglalkozott, ami az útjába került.

Borral, gabonával ügynökösködött, a városba érkezett idegenek kalauzául, lakodalmas házak pincéréül szegődött. Ősmerte a környékbeli falvak népe, ősmerték a vásárok látogatói s szívesen támogatták ezt a becsületet, jó embert.

A világháború első sorozásaiból kimentette gyönyörűen kifejtett lúd talpa és szívelhájjasodása.

Isten akarta, hogy otthon maradjon.

Ő volt a fiaikat sirató anyák, a férjük után sóvárgó asszonyok vigasztalója.

Mikor azonban a háború már a vége felé járt, midőn a katonai mértéket nem nagyon vették figyelembe, őt is besorozták.

A katonai mundér azután teljesen deformálta groteszk figuráját.

Amikor beöltöztették, az egész raktár minden készletét fel kellett tűrni, hogy számára némileg megfelelő ruhát találjanak.

Igy se sikerült valami remekül a dolog.

A legnagyobb katonafejre készített sapka csak egész bizonytalanul billegett hatalmas kobakja tetején.

A nadrág pocakját ugyan nem érte át, azonban annak szára dúsráncú harmonikát alkotott Spitzer bácsi lábán.

Rövid kiképzés után, őt is elindították a front felé.

Minél közelebb érték a halál árkaihoz, bajtársai annál jobban megkedvelték őt, aki élceivel sok jó órát, mindent feledtető derűs hangulatot teremtett a sokat nélkülöző csapatnak.

Feljebbvalói szintén szerették az ötletes és kötelességtudó katonát, aki az élelmezési osztagnál nyert beosztást, mivel fegyveres szolgálatra kissé alkalmatlannak bizonyult.

A zászlóalj az Erdős-Kárpátok felé menetelt.

Tél volt, kárpáti tél, minden borzalmával, szeszélyével.

Verőfényes hideg napsütésben indultak, s minden reményük megvolt arra, hogy alkonyat előtt érnek rendeltetési helyükre.

A tél szeszélyes tündére mást határozott.

A napot előbb ködszerű fátyol, maj jobbról, balról gomolygó sűrű sötét felhő takarta el.

Sűrű pelyhekben kezdett hullani a hó, ember, állat egy-egy mozgó hóbálványként rőtta az utat.

Céljuk már csak a közeli erdős hegyhát volt, hogy a szakadatlan havazás elől menedéket találjanak.

Még néhány száz lépés... s hatalmas orkán tört ki... ember, állat lihegve rohant a némi védelmet ígérő erdő felé.

A pokol minden ördöge tombolta ki magát ebben a viharban, amely a csapatot elérte. Midőn elmúlt, végeláthatatlan hómező tárult a szemek elé.

A zászlóalj parancsnoka ekkor állapította meg megdöbbenve, hogy a trén valahol elmaradt.

Keresni kellett volna, de erre még gondolni sem lehetett a pokoli sötét-ségben.

A legénység pedig kimerült, átfázott és éhes volt.

Innen is, onnan is a zugolódás szava hallatszott.

A parancsnok tehetetlenül állt, tétován nézett maga elé.

Homlokán a gond barázdái jelentek meg, midőn az előtte élő Spitzer bácsira tévedt tekintete, aki füttyörészve, buzgón takarította le nadrágja harmonikájáról a havat.

— Spitzer! — szólt szigorúan — a legénység éhes... ennivaló nincs!

— Nincs? — kérdezi mosolygós ábrázattal Spitzer — az még nem is lenne baj...

— Ne komédiázzon — mordult rá a kapitány — ha ebben a komoly helyzetben is élcelkedni mer, kettéharapom, mint egy pocakos vizes uborkát...

— A megtöltött pocakos hurka jobb — válaszolt Spitzer. . .

— Spitzer!... lelövöm!... — dühöngött a kapitány — az én gondomból ne csináljon mókát!

— Nem mókázom én alássan jelentem, — válaszolt nyugodtan Spitzer — csak azt mondom, ha nincs, az nem baj... szerezni kell!

— Spitzer — szólt fenyegetően a parancsnok — kiköttetem az első fához!...

— Lehet, — válaszolt Spitzer — de attól még nem lakik jól a legénység!...

— Elég a szóból, — szólt a kapitány — most vegye elő azt a ravasz eszét, találjon ki valamit, hogy élelemhez jussunk!

— Majd szerez a Spitzer bácsi...

— Ember, — szólt a parancsnok — azt hiszi, hogy itt is átszaladhat a grajzleroshoz túróért...

— De én itt is szerezek, — válaszolt önérzetesen Spitzer — csak kapitány úr mondja meg, honnan!

— Ha én azt tudnám, nem kellene a maga ötlete!

— A térképből könyörgöm alássan!

— Igaza van Spitzer!... — csattant fel a kapitány — de oda szolgálati jegy kell...

— Annyi baj legyen! — legyintett Spitzer — tessék csak megmondani merre menjek!... Hozok én annyi élelmet, hogy még marad is belőle!

A kapitány a térképet vizsgálta, s megadta Spitzernak az irányt, mellé **rendelt 10 közembert.**

A legénység szinte babonásan bízott abban, hogy Spitzer nem fog üres kézzel visszatérni, mégis a percek óráknak tündek fel.

Másfél óra múlva visszaérkezett Spitzer bácsi és kis csapata, amely valósággal roskadozott a hátizsákok súlya alatt.

A legénység örömrivalgásba tört ki és vállára emelte Spitzert.

Midőn már mindenki megkapta porcióját, kérdezte a kapitány:

— Hát ezt hogyan csinálta Spitzer?...

Spitzer sunyin pislogott:

— Az élelmezési raktár parancsnokának elmondtam mindent töviről-hegyire. Élelmet kértem, de ő ezt csak szolgálati jegy ellenében volt hajlandó kiadni...

— Alapjában igaza volt... szólt komolyan a kapitány...

— Már hogyan lett volna igaza?!... — pattogott Spitzer... — a legénység csak nem éhezhet...

— No és mit tett azután?... — érdeklődött a kapitány.

— Aztán könyörgésre fogtam a dolgot... S midőn ez sem használt, előrántottam a rebuldert és ezzel fenyegettem meg, ha tüstént nem ad ki élelmet, lelövöm mint egy kutyát!...

— A jó reggelit!... — riadt fel a parancsnok... — Spitzer ebből baj lesz!...

— Legfeljebb egy embernek: nekem lesz bajom belőle, de megmen tettem az éhezéstől az egész zászlóalj legénységét...

A kapitány megveregette Spitzer vállát.

— Bajtársi, önfeláldozó cselekedet volt ez, csak ne kerüljön miatta a haditörvényszék elé...

— Sose aggodalmaskodjék miattam kapitány úr!... Spitzer bácsi majd kivágja magát...

*

Amilyen hirtelen tört a csapatra az éjszaka, olyan hamar tárult szemük elé a Kárpáti hajnal minden bűbájos pompájával.

A hajnal sugára halvány rózsaszínbe öltöztette a tengernyi hómezőt. Lenge szellő zizegettette meg a fenyőgalyakat, s midőn a nap a láthatárt övező hegy fölé emelkedett, milliónyi gyémánt villogott a hótakarón.

A menetelő csapat gyönyörködve itta a természet minden szépségét.

Az órák észrevétlenül teltek el.

A menetzászlóalj Nádornába érkezett.

A parancsnok a körzetirodába sietett, hogy jelentést tegyen.

Kellemetlen hír...

A feljelentés már ott volt, sőt készen az elfogatási parancs Spitzer és társai ellen...

Szomorú szívvel adja Spitzer tudtára a dolgot...

*

Spitzer bácsi ügye csakhamar tárgyalásra került.

Komorán ült a zöld asztal körül a bíróság, midőn Spitzert elővezették.

— Neve! — kérdezte ridegen az elnöklő hadbíró ezredes.

— Spitzer Samu — válaszolt mosolyogva a kérdezett.

— Viselkedjék komolyan! — feddi zord hangon.

— Igenis kérem alássan — Spitzer olyan heves mozdulattal vigyázz állásba vágta magát, hogy sapkája a bíróság asztala elé repült.

Spitzer mereven állt.

Pillantása hol az elnökre, hol az előtte heverő sapkájára siklott.

— Vegye fel! — szól az elnök. — Született?

— Igen jelentem alássan, — válaszol készségesen Spitzer... különben nem volnék itten...

— Hallja infanterista, — szól mosolyát ridegségbe fojtva az elnök — ne komédiázzék, mert vasra veretem!... Bűnösnek érzi-e magát?

— Nem!... — válaszolt határozottan Spitzer.

— Nem bűnös az... csattant fel az ezredes... aki katonai raktárt rabol és aki feljebbvalójára fegyvert fog!?...

— Méltóságos elnök úr... — válaszol nyugodtan Spitzer bácsi... amit tettem nem bűnös szándékkal és nem önös célból követtem el, hanem csupán hazám és a hadsereg érdekében kötelességemet teljesítettem...

— Ugy?! . . . szól gúnyosan az ezredes . . . hogyan értsem ezt? . . .

— Az éhes katona harcképtelen. Már pedig formalitással nem szabad azzá tenni . . .

— És a második súlyos vád ellen mit tud védelmére felhozni?

— Ami igaz, az igaz . . . — válaszolt Spitzer . . . a rebuldert tényleg elővettem, rá is fogtam, de — alázatosan jelentem — az üres volt. Nem volt abban golyó, de még egy szem paszuly sem . . .

Az elnöklő hadbíró ezredes tétován nézett a bíróság tagjaira, mosoly jelent meg szája körül, majd intésére a két szuronyos katona kivezette a tárgyaló teremből Spitzert.

Rövid tanácskozás után 8 napi szigorított egyes áristomra ítélte a hadi törvényszék Spitzer Salamont.

*

A nyolc napi büntetés letelte után Spitzer bácsi bevonult csapattestéhez és az aznapi zászlóalj parancsban megjelent első osztályú számvívő őrmesterré való előléptetése . . .

Márkusné Beer Erzsébet

Gyurika sir . . .

— Nem tudom... de valahogyan aggaszt ez a főhadnagy história... szólt csendesen Goldsteinné az urának... Meglásd Jakab, az a gögös család éreztetni fogja Lilikével zsidó voltát....

— Ne hidd Judit!... válaszolt élenken Goldstein... Lili sorsa nekem is a szívémen fekszik, s puhatólództam, mielőtt a játék mélyebbre ment volna...

— S mit tudtál meg?... Nem elenkeznék?...

— Nem... Sőt a Fajth család bizalmasa: Kádár közjegyző szerint, nem csak hogy nem választanak fiúk helyett, de már arra sem helyeznek súlyt, hogy menyük keresztény legyen...

— Különös... szólt halkán az aszszony... ez az ősi keresztény család!... Biztos azonban, hogy a gyereket majd megkereszteltetik...

— Nézd Judit!... magam is gondoltam erre, de hát mi már régen nem vezetünk rituális házat, a váláshoz nem sokkal több fűz, mint-hogy becsületesen megfizetjük a hitközségi adót... Az a gyermek akár zsidó lesz, akár nem, a te unokád

lesz... Ezen ne múljon Lili boldogsága...

— Igaz... nyugodott meg Goldsteinné... hiszen még az sem biztos, hogy kívánni fogják...

— No látod... kapott a szón a férj... bízzuk a fiatalok sorsát a jó Istenre...

Az asszony szobájába vonult vissza, Goldstein a gazdasága után ment.

Megszokta ezt bérlő korából, s most, hogy a valamikor bérelt föld ura lett, gazdatisztet, ispánt tartott, mégis tudni, látni akart mindent.

Egyeneslelkű, munkásember volt, barátságos, szíves mindenki iránt, de előszeretettel mégis csak a főbíróval, nehány, a közeli Siklóson állomásozó huszártiszttel és Fajth Lászlóval, a szomszéd birtokásával érintkezett. hitsorsosait nem nagyon szerette és ezen értelemben a vezető emberekkel sem tett kivételt.

Egy zsidó volt csupán, akit egyrészt azért, mert szüksége volt rá, másrészt azért, mert a maga küzdelmes fiatalságát látta annak életében.

Ez Weisz Adolf volt, az alig 25 éves gabonaügynök. Sokgyermekes sze-

gény zsidó családból származott, aki-
nek csak éppen arra tellett, hogy a
polgári iskola 6 osztályát elvégezze.

Az ő keze szerette kenyér is kellett
a szülőknek.

Alig került ki az iskolából, állást
kellett vállalnia a Braun gabonake-
reskedőnél.

Dolgozott emberfeletti szorgalom-
mal, s a saját szükségletére keresetéből
visszatartott összeget nem köl-
tötte el, kuporgatta, mert lelke előtt
az önállóság lebegett.

Három esztendeje, hogy álma va-
lóra vált.

Megbízhatóságának, hozzáértésé-
nek, becsületességének köszönhet-
te, hogy a kerületi katonai parancsnok-
ság zab, szalma és széna szükségle-
tét vele szerezte be, a környék bir-
tokossága terményei értékesítésénél
nem is gondolt más közvetítőre, mint
Weisz Adolfra.

*

Fajth György és Lili örömmámor-
ban úsztak, midőn arról értesültek,
hogy boldogságuknak nincs semmi az
útjában.

Tervezgettek, élték a fiatal lelkek
ábrándos életét, azt, amit egy 26 éves
huszárfőhadnagy és 18 éves leány
lelke teremthet.

Boldogak voltak, amíg nem jelent
meg a sors, amely sok ember terveit,
számításait húzta durva vonással ke-
resztül.

Jött a nagy háború, a világok
égeése.

Az eljegyzést sebtében tartották
meg, mert Gyurinak az első menet-
csapatokkal kellett a harctérre in-
dulnia.

Levélváltás csaknem naponta, biz-
tatás, reménykedés, majd csendes le-
targia következett be akkor, midőn
csaknem hat hetes hallgatás után
Gyuri levele Omszkból, orosz fogság-
ból kereste fel szerelmesét.

Aztán jöttek a forradalmak.

A Fajth uradalom a forradalmárok
dúlásai következtében épp úgy tönk-
rement, mint a mintaszerű Goldstein
birtok.

Goldstein beakarván hozni az el-

szenvedett veszteségeket, emberfe-
letti erővel dolgozott. Hiába. Merész
spekulációkba kezdett. Weisz Adolf
a nyaktörő megbízatásokat nem vál-
lalta. Egy pesti gabonabizománys
hálójába került.

Már nyíltan beszéltek az emberek,
hogy a Goldstein kúria udvarán órák
kérdése, hogy megperdjöljön a dob.
Sőt egyesek büntetőjogi következmé-
nyekről is suttogtak.

Ezidőtájt érkezett haza a fogság-
ból Fajth György.

A szülői házban értesült arról, hogy
a tönk szélén állnak.

— Nem baj!... vigasztalta atyját
Gyuri... Lili hozományát a birtokba
fektetem...

— Hiú remény, fiam... vágott
köbe Fajth László... Goldstein ma
még cudarabbul áll, mint jómagunk....

— Beszélj, kedves Atyám!... mi
van velük? ... sürgette a fiú.

— Ő még jobban tönkrement, mint
mi... válaszolt az apa... Mialatt mi
csak bánkódtunk pusztulásunkon, ő
merész spekulációkba bocsátkozott,
amelyek őt kellemetlen, sőt kényes
természetű következményekbe sodor-
ták...

Gyuri valósággal összeroppant, le-
sujtva a karszékebe roskadt.

Hosszú, kínos csend után, remegő
hangon kérdezte:

— Hát most mitevő legyek, ked-
ves Apa?...

— Bízam benne... szólt nyugod-
tan az apa... tudni fogod, hogy az
ősi családod iránti tiszteleted mire
kötelez...

— Érzem... válaszolt a fiú... de
egy Fajth nem szegheti meg adott
szavát!...

— Az bizonyos... de már nincs is
arra szükség... Midőn arról értesül-
tem, hogy a Goldstein ügy büntető-
jogi fordulóponthoz ért, felkerestem
őt... Szívemből sajnálom ezt a be-
csületes embert. Talpig úriember.
Megértett. És még aznap hozzám jut-
tatta Lili lemondó levelét, amelyet
írásztalod fiókjába helyeztem el...

Fajth Gyuri szomorúan szobájába
ment.

Falakról, asztalokról Lili bájos mosolyu képei üdvözölték.

Izgatottan vette elő a levelet.

„Kedves Gyuri! Adott szava alól felmentem. Megalkuvás nélküli boldogságot kíván: Lili.”

Gyuri ráborult az asztalra.

— Ilyen röviden végzett velem!... sóhajtott fel...

*

Lili elhatározta, hogy mindenáron megmenti atyját a szegyénytől. Weisz Adolfnak levelet írt, amelyben látogatását kérte.

A meghívás módfelett meglepte Weisz Adolfot. Autójába ült és áthajtott Goldsteinék tapolcai birtokára.

Lili a verendán várta őt.

— Örvendek és hálás vagyok... szólt a belépőhöz... hogy eljött.

— Szívesen tettem... válaszolt Weisz... hiszen tudja Lilike, örülök ha magát láthatom, boldog vagyok ha szolgálataukra lehetek... Apropó! Hallottam, hogy megérkezett vőlegénye...

Lili fülig elpirult.

— Fajth György úr?... Igen. Megérkezett. De már nem a vőlegényem... Felmentettem adott szava alól.

— Ez mindenesetre nagy meglepetés számomra!... s hogy a kellemetlen beszélgetést elterelje, folytatta Weisz... Mivel lehetek szerencsés szolgálatára lenni, Lilike?

— Mindenáron megakarom menteni édes atyámat és ehhez kérem segítségét...

— Szívesen megteszem, ha van rá mód...

— Van!... Holnap árverezik a birtokot. Kérem, vegyen részt az árverésen és ha csak egy lehetőség van, vegye meg azt...

— Nehéz eset... Mit csináljak a birtokkal?... Nem értek a földhöz és a gazdaság vezetéséhez. Mint hozzanémértő csakhamar tönkre mennek. Ezt nem kívánhatja tőlem Lilike!... Ha még volna valakim, akinek számára megvegyem...

— Vegye meg az én számomra a birtokot!...

Weisz tágranyított szemmel nézett Lilire és érezte, hogy ez a leány olvas lelkében...

— Nézze Adolf!... törte meg a csendet a leány... Mi zsidók megtanultuk, hogy az életben gyakran meg kell alkudnunk... Nem tagadom, hogy Fajth Gyuri képe még nem mosódott el lelkemben, mégis becsületesen ígérem, hogy hűséges felesége lennék...

Weisz Adolf arca kipirult a boldogságtól. Melegen ölelte magához Lilit, aki összeszorult szívvel gondolt arra, hogy ifjúsága álmát e percben tetteme el...

*

Multak az évek.

A háború és a forradalmak okozta sebek hegedni kezdtek.

A Fajth kuria gazdasági egyensulya helyreállt.

Gyuri levetette a katonaruhát és előkelő rokonsága által a siklósi járás főszolgabírói székébe került.

Nem nősült meg.

Lelke mélyén még mindig Lili képe élt.

Elvétve találkozott csupán a szépséges asszonnyá fejlődött Lilivel.

Egyikük sem kereste az alkalmat hosszabb vagy huzamosabb beszélgetésre.

Mindketten úgy érezték, jobb, ha a változott helyzetben még csak szót se váltanak.

Goldstein, akit Lili hőslelkűsége mentett meg a tönktől és szegyénytől, visszavonult a nyilvánosságtól. Régi szorgalommal vezette, irányította gyermekei birtokán a gazdálkodást.

Weisz Adolfot kora reggeltől estig lekötötte országos jelentőségű üzlete. Szabad idejét feleségével, kis gyermekével töltötte.

Gyermekeivel, aki szép, pufók, egészséges, s már elég érthetően gagyogta azt, hogy „tata”...

Ő volt az, aki a Gyuri nevet ajánlalta, mert tudta, hogy a kis zsarnok mindenkit és minden régi emléket ki fog szorítani édesanyja szívéből.

Lili életét a házfelügyeleten kívül főként gyermeke foglalta le.

Nem kereste a szórakozást, sőt ha

férje összekötései miatt itt-ott meg kellett jelennie, ő volt az, aki a hazamenetelt sürgette.

— Gyurika vár bennünket... sugta férje fülébe, aki maga is szívesebben ült a meghitt családi szobában, mint idegen vendégségben.

Igaz, belátta, hogy a katonaság szállítója, immár nem jelentéktelen exportőr és hogy sarzsijáról se feledkezzünk meg — tűzoltófőparancsnok nem élhet remete életet...

*
A test kultuszának korában a versenyek mindennapi események.

A megye tűzoltósága rendezett ügyességi viadalt, amelyen a siklósi önkéntes tűzoltók vitték el az első díjat.

A viadal lezajlása után társasvacsora, multság volt a „Pelikán” nagyszállodában.

Mint rendesen, az utolsó fogások még az asztalon voltak, midőn a fiatalság már ropta a táncot.

Kis idő múlva már csak Weisz Adolf egyedül ült az asztalfőnél.

Ő nem táncolt. Fiatal éveiben neki nem tellett sem idő sem pénz arra, hogy tánciskolába járhasson.

Ezért Lili, akit férje alkalmazottaitól kezdve minden számottevő ember már már elvitte egy-egy fordulóra, már szeretett volna eltávozni.

Erre egyéb oka is volt.

Reszkette gondolt arra, hogy Fajth Gyuri, a főbíró is táncra kéri.

Gyuri, mintha érezné Lili gondolatait, feltűnés nélkül került a helyzetet, amely arra kényszeríthetné, hogy Lilit táncra kérje.

Néhány kötelező felkérés után katonai pajtásaival meghitt sarokba vonult... régi emlékek felújítása mellett borozgattak csendesen...

— Emlékezel-e Gyurka... szól Nagy Jóska... ott Ravaruszknál téged „levelező tisztnek” neveztünk?

— Hogyne!... válaszolta fanyalogva Gyuri, mert érezte, hogy menten Liliről esik szó...

— Miért nem táncoltatod meg volt szerelmedet?... kérdi Németh Kálmán.

Gyuri felelni készült, de megelőzte Pethes Karcsi:

— Mert fél tőle!...

— Fenéket!... vág közbe Nagy Jóska... Nem tőle, hanem Weiss Dolfi haragos szemétől fél...

— Hagyjátok... válaszolt Faith Gyuri... Gyermekebolondság volt!... Elmúlt!...

— Nem főbíró vagy te, hanem szerzetes!... folytatja az evődést Pethes Karcsi... ha ilyen ragyogó szép zsidó asszonyt alaposan meg nem forgatsz...

— Én bizony úgy megforgatnám, hogy még Dolfi is beleszédülne... mondja Németh Kálmán...

— Ne bolondozzatok gyerekek... szól csendesen Gyuri... ami elmúlt, elmúlt. Hogy nem vagyok félős, tudjátok, de nem akarok...

— Hahaha... kacag nagyot Nagy Jóska... Te nem akarsz?!... Ugyan kérlek alásan!... Fogadjunk, hogy te nem mered felkérni őt!...

— Jó, hát fogadok!... fejezte be a beszélgetést Fajth Gyuri.

A fogadást megkötötték.

Gyuri felállt az asztaltól és várta az alkalmas pillanatot, hogy Lilit táncra kérje.

A pajtások mosolyogva figyeltek.

Most megelőzték... Most az urávalval beszél... aztán ismerőseitől búcsuzott és a kijárat felé indult...

— Szuronyt szegezz!... Rajta!... sívítja Nagy Jóska.

Gyurit bosszantotta a helyzet.

Lili után sietett.

Utólérte.

— Lilike, nagyságos asszony... szabad kérem?...

— Későn van, főbíró úr... válaszolta meglepetten az asszony... már haza megyünk, amint férjem előkeríti felöltőinket...

— Lilike... nagyságos asszony... csak egyetlen fordulóra kérem... Csak nem ad kosarat!?...

— Isten mentsen!...

— Ezzel akarja dokumentálni, hogy már mindent elfelejtett?... Ugy sem hinném el!... Lilike!... csak egyetlen-egy fordulóra kérem...

— Ne haragudjon főbíró úr, de most nem tehetek másképen...

Alig fejezte be szavait, feltűnt az ajtóban a férj alakja.

Weisz meglépett a lépteit, nem tudta mire vélni a helyzetet.

Soha nem érzett féltékenység markolt a szívébe...

— Ugy látszik fél tőlem... vetette oda ajkbiggyentéssel Fajth.

— Én?!... válaszolta Lili... súlyosan téved...

— De igenis: fél... erősítette Fajth... tehát még mindig szeret...

Weisz a beszélgetőkhöz ért.

— Mehetünk Lilikém...

— Engedj meg egy percre... szólt férjéhez... csak egy kört táncolok a főbíró úrral...

— Kérem... szólt tettetett nyugalommal Weisz... Tessék!... és helyet foglalt a foyér sarkában levő asztalhoz.

Lili Fajth karján a táncterem felé távozott.

Weisz addig nézett utánuk, amíg csak el nem tűntek a táncforgatagban...

A pincér a felöltöket az egyik székre rakosgatta le.

— Mit akar?... riadt fel töprengéséből Weisz.

— A felöltöket helyeztem ide... válaszolt a pincér...

— Hozzon pezsgőt!... Szomjas vagyok!...

Percek se teltek, s Weisz a harmadik pohár pezsgőt hajtotta le.

Keserűség emésztette szívét... a pezsgő, amelynek élvezetét eddig kerülte, mintha esztétet volna...

Már cigány állt az asztalnál, amidőn Lili a főbíró karján a foyérba érkezett vissza.

— Adolf kérlek... már mehetünk!...

— Maradunk... válaszolt Weisz... Jó kedvem van!

— Nem lehet... Gyurika vár...

Weisz mintegy varázsintésre felugrott helyéről, de visszaesett a székre. A szokatlan szeszfogyasztás megártott neki.

Lili belékarolt urába és hazafelé indultak.

Egész úton egy szót sem váltottak.

Hazaérve Weisz a meleg szobában szédülni kezdett.

Lili a kerevetre fektette, hideg vizet hozott és borogatta a fejét.

Weisz csakhamar elaludt.

Egyszerre az utcai ablakon keresztül halk muzsikaszó szűrődött át.

Lili az ablakhoz ment és elmélázva hallgatta az andalító ismert zenét.

A lágy melódiák felelevenítették a szívében elfojtott érzelmeket, felébresztették ifjúkori legédesebb álmát...

Tüzelő homlokát a hideg üveghez szorította... Forró könnyecsepp pergett le arcán...

A zene hangjára Weisz felébredt.

Körülnézett.

Nagynehezen feltápáskodott és nesztelen léptekkel a gondolataiba elmerült Lili hátamögé ment. Majd megértvén a helyzetet, megérintette Lili vállát.

Lili összerezett.

Weisz feleségének tiltakozása ellenére kinyitja az ablakot és leszól:

— Főbíró úr!... Köszönöm a megtiszteltetést... Parancsoljon feljönni hozzánk!...

— Adolf kérlek... aggályoskodik Lili... Csak nem akarsz botrányt provokálni?!...

— Eszem ágában sincs... nyugtatta meg Weisz...

Weisz kivételes udvariassággal fogadta Fajth Györgyöt.

— Jó konyakom van főbíró úr... egy kis schlaftrunk nem árt...

Gyors egymásutánban ürültek a poharak.

Weisz az ivászatban csakhamar alulmaradt.

— Kedves Főbíró úr!... szólt rekedtes hangon... Bevallom: nem bírom tovább az iramot... Kis időre lepihenek... Csak néhány percre és aztán folytatjuk...

— Talán más alkalommal... kísérelte menteni a kényelmetlen helyzetet Lili.

— Nem! Nem! Nem!... tiltakozott Weisz... A főbíró úrnak nem szabad még elmennie... Ki tudja

mikor lesz megint ilyen széles jó kedvem, mint ma!? ... Ugyebár főbíró úr, nem megy még el, ha erre nagyon megkérem?...

— Ha mindenáron ragaszkodik hozzá Weisz úr, úgy még maradok...

— Köszönöm...

Weisz azután imbolygó léptekkel a halászbába távozott...

Lili keserű, szemrehányó tekintettel nézett Gyurira.

— Ezt nem lett volna szabad megtennie főbíró úr!... S ha jóvá akarja tenni ezt a könnyelmű meg gondolatlanságát, menjen haza!...

— Lilike ezt nem tehetem. Szavamat adtam urának, hogy megvárom őt. Egy Fajth soha sem szegi meg adott szavát... Amint látja: nem nősültem meg és nem is nősülök meg soha... Ehhez is szavam köt...

Gyuri mélyen szitta magába cigarettjének füstjét. Lili közelsége felkavarta szunnyadó érzelmeit... Lelke a multba szállt...

— Nézze Lili... ne tagadja: maga még mindig szeret... Nem tudja velem elhitetni, hogy azok a kedves idők, amelyeket együtt töltöttünk a virágillatos kertben nyomtalanul elmosódtak volna szívéből... Lilike!... legyen ismét az én édes kicsi Lilikém...

— Nem lehet... szólt csendesen Lili.

Gyuri agya hevült... esztét az ital is megzavarta... szíve vadul dobogott...

Lilike!... hát nem látja, hogy az ura nem szeretheti magát igazán, ha itt tudta hagyni velem egyedül?...

Nem érzi, hogy távozásával valósággal kiszolgáltatotta nekem azt a felbecsülhetetlen értéket, amelyet a sors szeszélye kezére játszott?...

Lili felfigyelt. Láthatóan bosszantotta férjének az a gesztusa, hogy egyedül hagyta őt legnagyobb ellenfelével!...

— Nem tagadom Gyuri... szólt lágyan Lili... hogy képe még szívében él...

Gyuri felpattant ülőhelyéről... boldogságtól megitasultan ragadta meg Lili kezét és azt forró csókjával halmozta el...

Ebben a pillanatban a hálószoza ajtaja nyílik és belülről Weisz kiszól:

— A Gyurika sír...

Lili elsápadt. Keserűen nézett Fajthra. Pillantásában benne égett az önvád.

— Temessük el a multat főbíró úr... menjünk azon az úton, amelyre ráterelt bennünket az élet... A férjemet most ismertem meg igazán... Ő megbízott bennem... Jó éjszakát főbíró úr...

Lili siető léptekkel a hálószozába távozott.

Weisz a bölcsőt ringatta.

A kis csöppség csendesen pihegett. Mélyen aludt...

Weisz a főbíró után becsukta az ajtót.

Lili kijött a hálóból és férje elé ment.

Szemlesütve állt meg előtte, majd karjait férje nyaka köré fonta...

És Weisz Adolf érezte, hogy ezen estén vonult be hajlékába a tükkenélküli igazi boldogság...

Szerkesztésért és kiadásért felel: *dr. Uj István.*

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában 140.— dinár. Romániában 400.— leu.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrássy-út 84.
Telefon: 10-7-12.

Klein S. nyomda, VI. Lovag-utca 14.

Doprava a rozšírovanie časopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolílo
cisl. min. vnútra pod cisl. 9.662/1932/5. dna 15. II. 1932.

SIRKÖVEK

Városi üzlet: Budapest, Károly-körút 3/c.
Telefon: J 34-9-95.

Dob-u. sarok.

PFEIFER ÉS HESZKY

kőfaragómesterek sirkőraktára

Budapest, X. Ujmetemőnél. Tel. Kőbánya 75-71.

Ami a szülőknek legjobban érdeklí!

Leány- és fiúruha,

Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma, Bpest, VI. Király-u. 18

Olcsó

EZÜST ÁRUK,

tálcák, evőeszközök mélyen leszállított áron

SCHLEIFER ezüstárugyár

VII. Kazinczy-utca 10. Telefons: J 132-28

Rákóczi-ut közelében.

Prima hús, hizlalt baromfi legolcsóbb napi árban

REICH JAKAB húsnagyvágó

כשר מészárszékében

VII. Hegedűs Sándor-u. 17. sz. (Hunyadi-téri csarnokkal szemben.)

Pontos kiszolgálás.

Telefon: 29-1-10.

WEISZ MÓR

orth. כשר sütődeje

Keksz, teasütemény és kétszersültgyár
Tarhonya, makaroni és leveskészlet.

Budapest, VII. Dob-u. 22.

Geduldiger Hugó

bélyegzőgyára

Budapest, VI. Vilmos császár-ut 17.

Telefon: 22-8-95.

Csehszlovák, Jugoszláv és Romániából érkező zsidók kedvenc találkozóhelye

KUFFLER כשר ÉTTEREM

Vilmos császár-ut 39.

(Hajós-utca sarok)

Nyugati pályaudvartól néhány perc

Polgári árak!

Menü rendszer!

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SANDOR

Budapest, VII. Kazinczy-u. 22.

Telefon: József 426-97.

A román királyság területére való bevitt és terjesztést a bucaresti román kir. Sajtóállamtitkárság 1932 szept 2-án kelt 6037 sz. alatt engedélyezte.